

Kárpát-medencei Imanap

„Kegyelmet talált a pusztában
a fegyvertől megmenekedett nép”

Jer 31,2

2013. december 1.

Dunamelléki
Református
Egyházkerület

Az imanap anyagát összeállította a
Dunamelléki Református Nőszövetség vezetősége.
Az imádságokat az egyházmegyékben szolgáló lelkipásztornők írták.

Köszönetet mondunk a cikkek szerzőinek, a szerkesztőknek
és a támogató Dunamelléki Református Egyházkerületnek:

Dr. Szabó István, a DRE püspöke
Dr. Tőkéczki László, a DRE világi főjegyzője
Kardos Ábel, püspöki titkár
Dr. Berecz Ágnes igazgató, Ráday Gyűjtemény
Dr. Fogarasi Zsuzsa művészettörténész, Ráday Múzeum
Dr. Iványosi Szabó András geológus
Kriskóné Dávid Mária etnográfus, főmuzeológus
Dr. Sárai Szabó Katalin etnográfus-történész, Ráday Gyűjtemény
Dr. Svébisné Juhász Márta, a DM Nőszövetség elnöke
Veresné Simon Ida, a DM Nőszövetség elnökhelyettese
Lakatos Enikő lelkipásztor, a DM Nőszövetség titkára

Tartalomjegyzék

Püspöki köszöntés	5
Imanapi köszöntő	7
A Dunamelléki Református Egyházkerület története	9
A Dunamelléki Református Egyházkerület jelene	12
A Dunamelléki Református Egyházkerület intézményei	14
Gyülekezeti hajlékok és szent edények – Építészeti és művészeti emlékek a Dunamelléken	19
Nemzeti Park a Kiskunságban	24
A Galga mentétől a „szögedi nemzetig” – Néprajzi érdekességek	28
„A Keresztyén nő hitének építő ereje” – Nők a Dunamelléki Református Egyházkerületben	32
A Dunamelléki Református Nőszövetség rövid története és szolgálatai	40
Liturgia	43

Köszöntő

Szeretettel köszöntöm a Kárpát-medencei női imanap előkészítő konferenciájának résztvevőit Kecskeméten. Ez a város imádságos hely, évszázadokat rejt és tár fel számunkra a meghallgatott imádságok csodálatos történetéből. Itt minden szeglet arra emlékeztet, hogy nagy áldás és erő a buzgó és szüntelen imádság. A találkozó pedig azt a bizonyosságot adja, hogy szükségünk van egymást is megerősíteni könnyen lankadó, ezerfelé szaladó szívünk-lelkünk gondolatában. S hogy van-e jelentősége külön hangsúlyozni a nők és asszonyok imádságait? Amit a női lélek jobban tud, mint a férfiak, az a kitartás és a koncentrált-ság. Ez az a felismerés és őstapasztalat, hogy az imádságban a legteljesebb a jelenlétünk Isten előtt. Az imádkozó összeszedettsége és állhatatossága olyan nagy üggye az üdvösségnek, hogy Megváltónk éppen egy makacsul kitartó özvegyasszony példáján mutatta meg ezt nekünk. S itt, a Duna mentén, az egykori Hódoltság vidékén, a sok bajt és pusztulást látott magyar Alföldön bátran mondhatjuk: ez a buzgóság és állhatatosság nyitotta meg sokszor az isteni erők kegyelmes világát. Köszönjük a Kárpát-medence református asszonyainak, hogy anynyi helyről eljöttek, és csatlakoznak imádkozó asszonyainkhoz, mert jól tudják, mindig imádkozni kell, és soha meg nem restülni.

Bogárdi Szabó István

püspök

Dunamelléki Református Egyházkerület

Imanapi köszöntő

Kedves Testvérek!

Hála legyen az Úrnak, hogy az egymással való találkozás örömét ma is elkészítette számunkra. Köszönjük, hogy egységes Magyar Református Egyházként élhetünk a Kárpát-medencében.

A 2004. december 5-i kétségbeejtő népszavazást követően több asszonytestvér szívében megszületett a Kárpát-medencei Imanap gondolata, melyet a következő évtől tett is követett. Kezdetben nőszövetségi keretek között imádkoztunk elszakított testvéreinkért, az évek során azonban a Róluk való megemlékezésünk már istentiszteleti keretekben történik.

Az imanapot mind a 10 egyházkerületben szervezzük, a gyülekezetek többségében meg is tartják azt december első vasárnapján.

Erre az alkalomra liturgikus füzet készül, melyet minden évben más - más egyházkerület nőszövetsége készít el és tartalmát egy bemutatkozó konferencián tárja a többi egyházkerület nőszövetségi vezetői elé.

A 10 éves programban most DUNAMELLÉK következik. Az imanapot megelőzően előkészítő konferenciát szervezünk Kecskeméten, ahol bemutatjuk egyházkerületünk múltját, jelenét, szolgálati területeit, művészeti emlékeit, példaképeit, népművészetét, értékeit. Hatalmas anyagból lehet válogatni, így a teljesség igénye nélkül villantjuk fel kincseink egy részét.

Remélem, szűkebb hazánk, a Dunamellék iránti szeretetünk megmutatkozik és még inkább Mennyei Atyánk iránti hálánk, hogy alkalmakat készít számunkra, mint ez a mai is.

Köszöntöm az előkészítő konferenciára hozzánk érkező nőszövetségi képviselőket és a füzetet olvasó, a liturgikus részt imádkozó szívvel átélő testvéreket.

December első vasárnapján egy szívvel és lélekkel adjunk hálát az Úrnak, mert „kegyelmet talált a pusztában a fegyvertől megmenekedett nép” és kegyelmét 2009. május 22-én kiterjesztette az egész Kárpát-medencére.

Testvéri köszöntéssel:

*Dr. Svébisné Juhász Márta
elnök*

Dunamelléki Református Nőszövetség

A Dunamelléki Református Egyházkerület története

A Dunamelléki Református Egyházkerület létrejött a magyar történelem bonyolult korszakában történt. 1541 után ugyanis, amikor a svájci reformáció lassan terjedni kezdett a lutheri után, az ország politikailag három részre szakadt. Az Erdélyi Fejedelemségre, a királyi Magyarországra és a török hódoltságra. Ez utóbbiban alakul majd ki az egyházkerület, óriási népességi és gazdasági pusztulás közepette. A török birodalom északi határvidékét jelentő magyar területek szinte a folytonos háborúk, harcok és zsákmányszerző portya világát jelentették. A középkorban rendkívül gazdag déli területek (Szerémség, Baranya stb.) népessége – keresztyén magyar politikai hatalom híján rákényszerült az önszerveződésre és az önkormányzatiságra. A Bibliára alapozott kálvini teológia egyház-szervezetileg erőteljesen hangsúlyozta a gyülekezetelvűséget, az alulról felfelé szervezett egyházat. Így a török hódoltságban élő református eleink megszervezték magukat, szellemileg mindvégig fenntartva a reformáció nyugati központjaival kapcsolataikat.

A Dunamelléki Református Egyházkerület címerében az alakulás dátumaként 1567 szerepel, és ez helyileg a drávaszegi Hercegszöllőshöz (ma Horvátország) kötődik. Eredetileg persze ez nem a mai területet jelentette, hanem alsó-Dunamellékként szerepelt. A „törzsterület” a baranyai vidékeké volt, ezek 1608-ban átmenetileg el is váltak az északi részekről (1714-ig). Ott 5 egyházmegye volt: a kecskeméti, a pesti, a solti, a tolnai és a vértessaljai. 1629-ben a dunántúli kerületből kivált a külső-somogyi egyházmegye és csatlakozott Dunamellékhez. Területi változások még később is voltak. 1920-ban az alsó-baranyai traktus zöme Jugoszláviához került, 1932-ben megalakult a budapesti egyházmegye, míg 1938-ban a pestkörnyéki is.

A református szokásoknak (inkább) megfelelően a kerületnek nem volt „püspöki központja” (a Tiszántúlon Debrecen kétségbe nem vonhatóan mindvégig püspöki székhely, míg a Tiszáninnen 1735-ig nincs is püspök, hanem a kerületet az esperesek testülete irányítja, a püspököt a Habsburgok kényszerítik rájuk), hanem az a mindenkori püspök szolgálati helye volt (így például Ráckeve, Dunapataj, Kunszentmiklós). Majd Budapest egyértelmű fővárossá válásával illetve a tömeges református bevándorlással a központ Budapestre került. (Megjegyzendő, hogy 1790-ig Pest-Budára protestánsok nem telepedhettek be!) Egészében azt lehet mondani, hogy a Dunamellék reformátusai menekülésre

alkalmas területek „rekvizitum-településein” vagy a szultáni „hász-birtokokon (Kecskemét, Cegléd, Nagykőrös stb.) éltek túl a török uralmat. Nagyon jól jellemzi a dunamelléki református magyarok fejlett nemzeti identitástudatát az, hogy a később sok helyen „rájuk telepített”, nagy többségben lévő katolikus svábok között is megőrizték közösségeiket (pl. Dunabogdány, Etyek, Paks, Vértesacsba stb.)

Pest-Buda az ország fővárosa lett, a Kálvin téri gyülekezetet már az ország „első gyülekezetének” szervező atyák (Báthory Gábor, Török Pál stb.) erőfeszítései nyomán is a Dunamellék reformátussága megerősödött, mivel hogy bevándorlási célterület lett. Olyan helyeken is gyülekezetek alakultak, ahol az ellenreformáció győzelme óta nem éltek reformátusok. A magyar református elit nagy szerepet játszott az ország életében. Budapesten, ahol jelenleg 60 gyülekezet van, sokáig református templomok híján szűkölködtek, hiszen a székesfőváros katolikus kegyúrként csak katolikus templomépítéseket támogattott.

Az 1881-es debreceni „egyesítő” zsinatig „egyházkerületi partikularizmusokban” élő egyházban a Dunamelléknek egyre nagyobb lett a súlya. 1853-tól kialakult az eredetileg az evangélikusokkal közösnek tervezett budapesti teológia, jelentős új tanintézmények jöttek létre (Lónyai, Baár-Madas stb.) Majd a két világháború között Ravasz László, Szabó Imre és mások hatalmas szervező tevékenysége révén az egyházkerület alkalmassá vált a változó, „modern” társadalomban való helytállásra (nagyvárosi misszió, gyülekezetszervezés, hitoktatás). A korszak végén a Dunamellék is megélte a „nagy ébredést”.

Mindezt a lendületet derékba törte a kommunista diktatúra. Sajnos találtak kollaboráló egyházi embereket (pl. Bereczky Albert, Kiss Roland stb.), akiknek segítségével a templomfalak közé, gettóba tudták szorítani az egyházat. Minden átrendeztek az egyházmegyei határokat is, az egyházkerület minden iskoláját államosították. Ravasz Lászlót lemondatták, Szabó Imrét és másokat kitelepítettek.

Besúgó békepapok kerültek a nagy gyülekezetek élére, s a presbitériumokból kiszorították az évszázadok óta az egyházfenntartásban jeleskedő kulákokat, értelmiségieket. Kolhoztámogató és „békeprédikációkat” kényszerítettek az egyházkerület papjaira is.

1956-ban református népünk is felkelt a diktatúra ellen – visszahívta Ravasz Lászlót. Aztán a kádári ellenforradalom módszeresen újra elkezdte a református egyház megfojtását is. Csak a 80-as évek bomlásában indulhattak újra újjászervezési és újrakezdési mozgások, majd 1990 után egy, a vártnál jóval erőteljesebb megújulás. A legfontosabb változás és kiindulópont az lett, hogy a szabad

evangéliumhirdetésen túl egyházkerületünkben is ujjászerveződött az oktatási intézményrendszer. Régi szervezetek támadtak fel – sokszor erőtlenül – s újak is indultak, sokszor a „békepapi kegyesség” beszűkülte szemléletével.

Kerületünkben sokszor nagy – politikától sem mentes – feszültségek közepette zajlott az elmúlt negyedszázad élete. „Bevándorló egyházkerületként” – Istennek hála – sok templom, de – sajnos – nem elég, épült. Egyházkerületünk gyülekezeteinek áldozatkészsége és öntudata sokszor példaként állhat nehezen ébredő népünk más tájai előtt.

A történelem Ura, Istenünk, a reménység Atyja, nem fogja híveit megszégyeníteni.

*Dr. Tőkéczi László,
világi főjegyző
Dunamelléki Református Egyházkerület*

A Dunamelléki Református Egyházkerület jelene

Dunamellék református népe több mint háromszáz egyházközségben, több száz szórványban gyakorolja hitéletét, nyolc egyházmegyébe szervezeten.

Egyházkerületünkre jellemző az a változatosság, amely elsősorban nem a földrajzi-gazdasági adottságok szerinti eltéréseket jelenti, hanem főleg azt az igyekezetet, ötletességet, odaszánást, amellyel lelkipásztorok és világiak, vezetők és beosztottak, nagy és kis helyen szolgálók egyaránt arra törekednek, hogy az evangélium ügyét előmozdítsák. Jól illusztrálja ezt a tavaly kiadott énekeskönyvünk (Krisztus az énekem), amelybe - egyházzenei bizottságunk szándéka szerint - régi és új korok dallamai és szövegei kerültek. Változatosan, mégis egy ugyanarról szólva.

Szembetűnő a lelkipásztori kar megfiatalodása, amely folyamatosan megy végbe. Ez tartósabb lendületességet, rugalmasságot, teherbírást hoz magával, ugyanakkor az idősebb nemzedékek tapasztalatainak átadását, átvételét is megkönnyíti.

Az ország lakosságának mozgására adott válaszként, több új gyülekezetet indítunk el az önállósodás útján, Budapesten, a fővárosi agglomerációban és vidéki városokban is. Az új lakóhelyükön új lelki otthonra is találó testvéreink örömmel és hálással élnek ezzel a lehetőséggel.

A református óvodák, iskolák hálózata évente bővül Dunamelléken is. Több gimnáziumunk országos szinten is jegyzett, kiváló tanulmányi eredményeket mutat fel; kis falvakban pedig éppen a reformátusok feladatvállalása teszi lehetővé az iskola megtartását.

Az igei alkalmak mellett, sok gyülekezetben igyekeznek sportrendezvényekkel, kulturális eseményekkel, kórustalálkozókkal, értelmiségi körök szervezésével is megszólítani az érdeklődőket.

A felsőoktatásban tanulókat, akik közül sokan távolra kerülnek családjuktól, gyülekezetüktől, az egyetemi gyülekezetek munkatársai kísérik, támogatják a

különböző gondokkal is járó években. A fiatalabbak közötti szolgálatot önálló ifjúsági lelkész munkába állításával hangolja össze egyházkerületünk.

A gazdasági válság ellenére is folyamatosan épülnek új templomaink, a fővárosban és vidéken, sőt kis gyülekezetekben is. Az egyik frissen felszentelt templom pedig éppen a tanyavilágban, Helvécián magasodik. A Kálvin-csillag alaprajzú épületet sokan a puszta ékszerdobozának nevezik.

Épített örökségünk megbecsülésének szimbolikus mozzanata a budapesti Kálvin téri templom renoválása, éppen ezekben a hónapokban.

Egyházkerületünk ebben az évben nyitotta meg Bibliás Könyvesboltját Budapesten, a Ráday utcában. Az építészeti és művészeti koncepció szerinti átépítés alatt lévő Biblia Múzeum modern, interaktív ismeretterjesztéssel nyitja meg hamarosan kapuit, a már használható termekben addig is művészeti kiállításokat rendezünk. Az interneten közöljük évek óta a Közösség c. magazinunkat, a Parókia Portálon pedig sokrétű sajtómunka folyik. Ennek legfrissebb gyümölcse a Karakter c. – nyomtatásban megjelenő – tallózó. Mind e mellett könyvek megjelenését, tudományos kutatásokat támogatunk rendszeresen, lehetőségeinkhez képest.

A határokon túli magyar gyülekezetekkel folyó rendszeres és intenzív kapcsolattartás mellett holland és cseh lelképászorokkal kerestünk-találtunk csoportos találkozási lehetőségeket. A budapesti teológián tanuló diákok évente hosszabb tanulmányi utakat jártak be az elmúlt években, Izraeltól Törökországon át Skóciáig.

Az a reménységünk, hogy a szűk esztendőök után az Úr megadja a lelki bőség hét esztendejét is.

Kardos Ábel
püspöki titkár
Dunamelléki Református Egyházkerület

A Dunamelléki Református Egyházkerület intézményei

A Dunamelléki Református Egyházkerület kiterjedt intézményhálózattal rendelkezik. Egy részüknek nem közvetlenül az egyházkerület a fenntartója (helyi vagy országos református intézmények), de tevékenységük kerületünk életére jelentős hatást gyakorol. Ezek a következő fő csoportokba sorolhatók:

Oktatási intézmények

A református egyház történeti hagyományaihoz híven kerületünkben sok óvoda és általános iskola működik, utóbbiak sok esetben gimnáziummal is kiegészülnek. Az egyházkerület két emblematikus középiskolája a fővárosban – közismert, rövidebb elnevezésükkel élve – a Lónyay és a Baár–Madás. Meg kell említenünk ezek mellett a jelentős történeti múlttal, hagyományokkal és bízható jelenlettel rendelkező mezővárosi iskolákat: Kecskemét, Kiskunhalas, Kunszentmiklós, Tiszakécske, valamint Pécs iskoláit, kollégiumait.

Az oktatási intézmények között kiemelten kell szólnunk a Károli Gáspár Református Egyetemről, amelynek fenntartója a Magyarországi Református Egyház, de elhelyezkedése és főként jogelődje, a Hittudományi Kar (a korábbi budapesti Református Teológiai Akadémia) révén erősen kötődik a Dunamellékhez. Bár az egyetemet csak 1993-ban alapították, története az első pesti református intézmények koráig nyúlik vissza. Török Pál főesperes – 1860-tól püspök – sokáig reménykedett egy az evangélikusokkal közösen létrehozandó autonóm protestáns egyetem létrehozásában, mely a protestáns vallás teljes emancipációját lett volna hívatott reprezentálni Pesten. Miután ez illúzióknak bizonyult, egy budapesti székhelyű református teológiai akadémia megalapítását szorgalmazta, amely 1855-ben valósult meg. A teológia megalapításával a reformkorban Kecskeméten működött kollégium, annak három kara (teológus, jogász, tanárképzés) szétszóródott a kerületben: később a budapesti teológia mellett Kecskeméten jogi, Nagykőrösön pedig tanítóképző intézet létesült. – Az 1993-ban létrejött Károli Gáspár Református Egyetem struktúrájában őrzi a történeti múltat, de alapvetően a mai igényeknek megfelelő, versenyképes felsőoktatási intézmény kíván lenni.

Szociális intézmények

Ide sorolhatók az egyházkerület területén nagy számban található alapellátást, szakellátást nyújtó szolgálatok és bentlakásos otthonok, amelyek az oktatási intézményekhez hasonlóan lehetnek gyülekezeti, egyházmegyei vagy országos (MRE) fennhatóságúak is. A népesség elöregedése, a családok atomizálódása és az aktív korúak leterheltsége miatt egyre nagyobb mértékben mutatkozik igény ezekre az intézményekre. A szeretetotthonok egy része fogyatékosok gondozására specializálódott (Örbottyán, Cegléd), nagyobb része az idősek ellátásának különböző szintjein játszik szerepet (Budapest, Baja, Decs, Kecskemét, Sárboárd).

Új típusú szociális intézmények a drogterápiás otthonok, amelyek civil és egyházi támogatással alakultak meg, vagy a hajléktalanokat ellátó formák.

Konferencia- és rekreációs helyek

Ebbe a körbe tartoznak az egyházkerület által fenntartott központok, ahol mód van konferenciák rendezésére, gyülekezeti hetek megszervezésére, sőt egyéni pihenésre is. A Dunamelléki Református Egyházkerület Székházán kívül a kecskeméti Emmaus Ház és a mátraházi üdülő (galyatetői fiókjával együtt), valamint a Tahiban levő „Sion hegye”-konferenciatelep a legismertebb és legkedveltebb helyszínek.

Kulturális intézmények

Részletesebben jellemezzük az egyházkerület kulturális intézményeit, mivel a fentebb említett csoportoktól eltérően ezek nem egy speciális élethelyzet esetében kerülhetnek a figyelem homlokterébe, hanem – reményeink szerint – a legszélesebb felhasználói kört célozzák meg.

A Ráday Gyűjtemény (www.rgy.hu) a Dunamelléki Református Egyházkerület önálló kulturális intézménye, amely könyvtárból, levéltárból és két helyszínen működő múzeumból áll (a kecskeméti egyházművészeti Ráday Múzeum, illetve a budapesti Biblia Múzeum).

Muzeális anyaggal mindhárom részleg rendelkezik, gyűjtőkörük: a teológia, valamint a kapcsolódó társadalomtudományok szakirodalma (könyvtár); a Dunamelléki Református Egyházkerület hivatalos iratai és családi letétek (levéltár); a református egyházművészet és egyháztörténet tárgyi emlékei (múzeum). A Ráday Könyvtár a Ráday Gyűjtemény legnagyobb részintézménye; nyilvános könyvtár. Alapgyűjteménye a Ráday-család egykori főúri magánkönyvtára.

A céltudatos gyűjtés Ráday I. Pál (1677–1733) nevéhez fűződik, aki elsősorban a teológia (protestáns ortodoxia és puritanizmus, pietizmus) és magyar nyelvű irodalom beszerzésére fordított gondot. A történeti és a jogi szakirodalom is jelentős mértékben jellemzi az általa gyűjtött művek csoportját.

A családi tradíciókat folytatva a könyvtár fennmaradt állományának túlnyomó többségét Ráday Pál fia, Gedeon (1713–1792) gyűjtötte össze a 18. század folyamán, részben külföldi aukciókon, részben hazai forrásokból. Sok értékes könyvritkaságot beszerzett: a legrégebbi mű Bessarion: Adversus calumniatorem Platonis c. ősnymotatványa 1469-ből (ma összesen 46 ősnymotatványt tartunk nyilván). Az ún. Rákóczi-Biblia I. Rákóczi György fejedelem bejegyzéseit tartalmazza; ám ezen kívül is számos ritka Biblia-kiadás található a gyűjteményben.

A könyvtár fennmaradt teljes anyaga mintegy 6500 mű, kb. 12000-15000 kötetben. A korra jellemzően enciklopédikus jellegű, azaz valamennyi tudományágat felöleli a természettudományoktól az akkori szépirodalmi újdonságokig. Egyedi sajátosságként a francia felvilágosodás és a protestáns teológia irodalma, valamint a 18. század második felének prohibitus (tiltott) röpirat-irodalma kiemelkedő arányban található meg benne.

Ráday Gedeon halála után a család több ízben megkísérelte értékesíteni a könyvtárat, de a teljes gyűjteményre évtizedekig nem akadt vevő. Amikor 1855-ben megalakult a budapesti Teológiai Akadémia, Török Pál javaslatára az egyházkerület úgy döntött, hogy megvásárolja a gyűjteményt az új oktatási intézmény jövőendő könyvtárának alapjául. Országos közadakozás segítségével, 1861-ben köthették meg a szerződést.

Újabb ötven év telt el, míg az időközben más adományokkal és hagyatékokkal rohamosan növekvő könyvtár megfelelő elhelyezést kapott: 1912 nyarán költöztették a teljes állományt jelenlegi helyére, a Ráday utca 28-as számú épület-tömb földszinti részébe. 1913 februárjától a nagyközönség is használhatja; azaz kezdettől fogva nyilvános egyházi könyvtárként működik. – A II. világháborúban a könyvtár nem szenvedett kárt. Az államosítás idején egyházi tulajdonban maradt, de az ezt követő évtizedekben jelentős fejlesztésekről, gyarapodásról nem lehetett szó.

Az 1980-as évek közepén a könyvtárnak otthont adó épület-tömböt kibővítették és átépítették; ennek során a könyvtár és a levéltár területe gyarapodott. A nyolcvanas évek végén nyílt meg a könyvtár mellett a Biblia Múzeum és a kecskeméti egyházművészeti Ráday Múzeum, melyeket más fejezetben, a művészeti emlékek között mutatunk be részletesebben.

A könyvtár tudományos tevékenysége prioritást élvezett a közelmúltban és a jelenben is. Ide tartozik a műemlékkönyvtári állomány analitikus feldolgozása, amely alapadatokon túlmenően részletes információkat rögzít a kötetekről. Ehhez kapcsolódó, 1997 óta végzett programunk a műemlékkönyvtár 18. századi aranyozott bőrkötéseinek tudományos feltárása és katalogizálása (képi dokumentációval, bélyegző- és mesterazonosítással). A muzeális könyvtári és levéltári állományhoz önálló digitalizálási és forráskiadvány-programunk is van, ezek teljes közzététele a közeljövő feladata. Időszakosan konferenciákat, könyvbemutatókat rendezünk, az egyetemi hallgatóknak speciális szemináriumokat tartunk, csoportoknak vezetést szervezünk. – Műemlékállományunkból rendszeresen kölcsönzünk hazai és külföldi kiállításokra.

A teljes dokumentumállomány nagysága 2012-ben 152.107 kötet. Jelenleg a könyvtári adatbázis 78.000 mű bibliográfiai adatait tartalmazza. Ezek folyamatosan frissülve kereshetők az Unitas portálon www.unitas.hu. (A webhelyen több egyházi könyvtár állományának együttes lekérdezése, egy-egy felekezet könyvtárainak vagy egy kiválasztott könyvtár katalógusának kutatása is lehetséges.)

A Ráday Levéltár mintegy 850 iratfolyóméternyi iratanyagot őriz 350 fondban. Az iratok kb. kétharmadát a Dunamelléki Református Egyházkerület és intézményeinek iratai teszik ki. Az egyházkerület legrégebbi protocolluma 1626-ban kezdődik, az igazgatási iratok 1790-től maradtak fenn nagyobb számban, az egyházmegyéék jegyzőkönyvei az 1700-as évek második felétől vannak meg. Az egyházkerület kebelébe tartozó mintegy 300 egyházközség közül 60 gyülekezet iratait őrizzük (a többi a helyszínen vagy egyházmegyei levéltárban van), ezek zömmel 19-20. századiak. Az intézmények iratai közt találjuk a Budapesti Theológiai Akadémia, a budapesti Lónyay Gimnázium és Baár-Madas Gimnázium iratait.

A gyűjteményes fondokat tartalmazó másik nagy csoportban Archivum Agentiale néven a protestáns ágensek nagy terjedelmű iratanyaga a 18. századra, a Szemeretár a 19. századra, a Jerney gyűjtemény a 16-17. századra nézve országos vonatkozású forrás (ez visszakerült Kecskemétre), csakúgy mint a Johannita Levéltár részét képező Daróczy genealógiai gyűjtemény anyaga. A családi és személyi hagyatékok közt tartalmi és terjedelmi szempontból is a Ráday család levéltára áll első helyen, amely 1939-ben (férfiágon az utolsó Ráday halálakor) került az egyházkerület birtokába. Ebben az anyagban találjuk száz-

egynehány Mohács előtti oklevelünk legtöbbjét. – A levéltár nyilvános, hetente három alkalommal fogadja a kutatókat.

Az egyházkerület területén további jelentős református kulturális intézmények működnek: a Kecskeméti Református Egyházközség Könyvtára és Levéltára (<http://www.krekbib.hu>), a Baranyai Református Egyházmege Levéltára.

Dr. Berecz Ágnes
igazgató
Ráday Gyűjtemény

Gyülekezeti hajlékok és szent edények

Építészeti és művészeti emlékek a Dunamelléken

Egyházkerületünk több mint négyszáz egyházközsége az elmúlt évszázadok során, a lelki kincsek birtoklásán túl, jelentős értékeket teremtett az építészetben és az iparművészet több ágában is. Az emlékek teljességének bemutatása lehetetlen, csupán egy válogatásban ajánljuk megismerésre a terület néhány jelenségét: a tipikusat vagy épp az egyedit.

A Dunamellék templomai közül a legtöbb a Türelmi Rendelet után épült. A kivételt képező, azaz 1781 előtt épült, műemlékek között elsősorban említhetjük Ócsa (Délpesti em.), Nagyharsány (Baranyai em.) és Kecskemét (Bács-Kiskunsági em.) református templomait.

Ócsán a premontrei rend számára, a 13. század elején épült háromhajós, keresztházas két nyugati tornyos templomot, – kevés románkori emlékünknél egyik legjelesebbjét – a török időkben elhagyták a szerzetesek. A templomot ekkor kezdték használni a protestánsok – az óriási templom és a rendház a nehéz időkben azonban romlásnak indult, a 17. század végén pedig már szinte használhatatlan állapotba került. A református főúr Teleki József, Ráday Gedeon unokaöccse kifejezetten azért szerzett Ócsán birtokot, hogy a pusztuló templomot megmentse, és így patrónusa lehessen az ottani gyülekezetnek. A megújult templomot 1777-ben vették újra használatba. Az épület első műemléki igényű helyreállítása a 1900-as évek elején

történt – ekkortól váltak ismét láthatóvá a főszentély falait borító freskók is (Utolsó vacsora, Szent László legenda).

A nagyharsányi reformátusok temploma, mely végső formáját csak a 20. század elején nyerte el, elemeiben egyaránt mutat románkori és gótikus vonásokat. A 13. században épült templom első átalakítására, bővítésére a 14. században, egy új stílus, a gótika és egy új anyag, a követ felváltó téglá használatával került sor. Az épület legfőbb nevezetessége azonban a több réteget alkotó, 16-17. századi reneszansz fallépcsőinek

sorozata, melyek ornamentális motívumai a reformátusok díszítő kedvét dicsérik. A templom falai között zajlott 1574-ben az unitárius és református tanok követői között az elhíresült, tragikus kimenetelű nagyharsányi disputa.

Nemcsak egyházkerületünk, hanem az egész ország területén kivételes történeti jelentősége van a kecskeméti református templomnak. A kecskeméti reformátusok,

lévén városuk török hódoltsági területen, egyenesen a portától kértek és kaptak engedélyt arra, hogy Isten házát megépíthessék. A szultáni beleegyezés megszerzése nem volt egyszerű, sok bátorság, fáradság és pénz kellett hozzá. Az 1680-as szultáni levél nyomán is akadtak nehézségek, a helyi földesúrral, Koháryval, aki hazaárulással vádolja a reformátusokat a törökhöz fordulásuk miatt, küzdeniük kell a korrupt török hivatalnokokkal, össze kellett gyűjteniük a tetemes építési összeget. Végül 1683 adventjén tető alá került a templom. A kecskeméti felekezetek együttélésének fényes lapjaira tartozik az az időszak, amely az önálló református templom felépültét megelőzi: kezdetben közös templomban, annak használatát megosztva gyakorolja a katolikus és református felekezet hitét (a reformáció kezdetétől 1564-ig), utóbb Kálvin követői a katolikus templom telkén emelt fatemplomot használják (1568 – 1678). Érdemes még megemlíteni, hogy Koháry haragjának kiengesztelésében jelentékeny szerepet játszott az időközben a városba települt ferencesek vezetője is.

A Türelmi Rendelet nyomán épült református templomok, a 19. század közepéig jó részt az ún. Charenton-típushoz (az 1623-ban épült második charentoni hugenotta templomról) tartoznak. Jobban mondva annak leegyszerűsített, hazai változatai – ahogy azt Bibó István elemzése kimutatta. Az épületek zöme a 18. századi katolikus templomok megjelenését követi: a templomok hosszanti elrendezéssel épülnek, a hajónál keskenyebb, íves vagy sokszögű záródású, „szentélyvel”, melyet semmiféle liturgiai igény nem indokol. Ezt az alaprajzot és külső megjelenést (homlokzati torony), azért preferálják a reformátusok, mert a közösség számára addig tiltottat, a meg nem építhetőt, „a templomot” ez a külső és belső forma testesítette meg számukra. A református igények kielégítését, a tér centrálissá alakítását – a szintén tipikusnak tekinthető – karzatok jelentik ezekben a templomokban: az épület két rövidebb és legalább

egyik, esetenként mindkét hosszoldalán karzatot emelnek. Gyakran ehhez igazítják a lenti padok elrendezését is. Sok falusi templomunk épül ezen szempontok szerint. Közülük is kiemelkedő jelentőségűek egyházkerületünkben a Dél-Dunántúl (Baranyai em.) festett, virágos mennyezetű templomai. Az új kőtemplomokat, hasonlóan az ótemplomokhoz, festett ornamentális díszű deszkamennyezettel fedik, természetesen nemcsak a hagyomány, hanem a költségkímélés okán is.

E templomok különlegessége, hogy építésük, festésük már a barokk utáni korszakra esvén, rokokó sajátságokat mutat – természetesen a festőasztalosok nyelvén megjelenítve a stílus formai jegyeit. Legszebb példái a fentieknek Patapoklosi és Drávaiványi templomainak festett asztalosmunkái. A Patapoklosin készült mennyezet egészen kivételes az ismert emléanyagban: a virágmotívumok helyett a kor ismert bolygóit festette a deszkákra a mester, és a kazetták között emberalakot ábrázolót is találunk (a kánaáni kémek).

Egyházunk történetében jelentős szerepet játszottak azok a protestáns köznemesi famíliák, akik vagyonukat, műveltségüket és kapcsolataikat, érdekérvényesítő képességüket „hítsorsosaik” érdekében, egyházuk javára fordították. Közülük is kiemelkedő jelentőségű a Rádayak szerepe. Ráday Pál (1677 – 1733) és fia, Ráday Gedeon (1713 – 1792) egyházépítő szerepük, kurátorságuk, a Türelmi Rendeletet előkészítő egyházpolitikai tevékenységük mellett komoly és a maga nemében kivételes gyűjteményt is létrehoztak. Ráday Pál, II. Rákóczi Ferenc kancellárja vetette meg a híres könyvgyűjtemény alapjait. Fia, Gedeon apja nyomdokain haladva jelentősen bővítette a könyvtárat, mely így Közép-Európa legjelentősebb köznemesi bibliotékájává vált. A könyvgyűjtő, író, irodalomszervező Ráday a gyűjtés egyéb szenvedélyeinek is hódolt: érmekkel, grafikákkal, festményekkel gyarapította a család értékeit. A péceli Ráday-kastélyt, annak falképeit, gyűjteményeit és ezeknek tulajdonosát csodálattal emlegették a kortársak, köztük a kényes ízlésű Kazinczy Ferenc is.

A híres gyűjtemény 1861-ben került a Dunamelléki Egyházkerület tulajdonába. Egyházkerületünk Ráday Gyűjteménye ma afféle közgyűjteményi „hármasságként” működik a fővárosban és Kecskeméten: könyvtárat, levéltárat és múzeumokat foglal magába. Könyvtára az eredeti polcokon elhelyezett és bemutatott műemléki állománnyal, az azóta folyamatosan gyarapodó anyaggal szolgálja olvasókat. A műemléki könyvtárban tekinthetők meg Ráday Gedeon gyűjteményének megmaradt festményei is (id. Lucas Cranach: Alexandriai Katalin vértanúsága, Cranach-iskola: Bet-

lehemmi gyermekgyilkosság, Mányoki Ádám Ráday Pált és feleségét, Kajali Klárát ábrázoló képei). Az 1960-as években Dunamellék létrehozta muzeális gyűjteményét, mely 1983-tól Kecskeméten működik. A Ráday Múzeum gyűjtőterületét a kerület nyolc egyházmegyéje határozza meg, gyűjtőkörét pedig a kebelbéli gyülekezetek életét, történetét reprezentáló tárgyi anyag (történeti forrás, ipar-, képző- és népművészeti anyag) jelenti. A múzeum tevékenysége igazodik az 1943-as konventi szabályrendeletéhez, azaz célja a féltett műtárgyak szakszerű őrzése, gondozása, nyilvántartása valamint „megtekintésre hozzáférhető közkinccsé” tétele.

A Biblia Múzeum a Ráday Gyűjtemény legfiatalabb egységként Budapesten működik. Éppen

most megújuló kiállításán a hazai és a nemzetközi Biblia kiadásokat és a Biblia világot bemutató anyagot tár a közönség elé.

Egyházkerületünkben számos gyülekezet rendelkezik értékes klenódiumokkal. Történetileg, gyökereit, indíttatását és hatását tekintve területünk legfontosabb, legjellemzőbb ötvösművű klenodiumait a 17. századi kecskeméti ötvösök hozták létre. Az ötvösök első generációja a 16. század második felében Szegedről, a török elől menekülve érkezett a hírös városba. Itt hamarosan céhes keretek között dolgoznak. A fennmaradt írásos források és a tárgyi anyag szerint az ötvöscéh mesterei (Cseh György, Tar György, Tar Illés, Csorcsán Balázs, K. Ötvös Balázs és társaik) reformátusok voltak és munkáikat a református mezővárosi polgároknak valamint a református egyházközségeknek készítették. A református liturgiai igényekhez alkalmazkodva olyan ötvösmunkákat alkottak, melyek az úrvacsora kiszolgáltatásához használatosak. A bor kiszolgáltatására szolgáló klenodiumaik létrehozásakor, mivel erre vonatkozó hagyomány nem volt, bátran nyúltak az ezt megelőzően világi használatú tárgyak (kupák, céhkanccsók, talpas poharak) formáihoz. A világi formájú ötvösmunkákat sajátos, finoman vésett, vallásos, bibliai, donációs feliratokkal és díszítésekkel látták el, melyek stílusban a 16. századi reneszánszban gyökereznek, ugyanakkor a tárgyat egyértelműen a szakralitás világába emelték. A kecskeméti céh hatása jelentős volt, munkáik eljutottak nemcsak a hírös városba és környékére (Nagykörös, Tizsakécske, Dunapataj, Tass), hanem Egerbe, Szikszóra, Makádra is. Ezek az ötvösművek ízlést formáltak és hagyományt teremtettek, hiszen még a 18. században is hasonló formavilágú tányérok, talpas poharak, bortartó edények készítésére adtak megbízást református gyülekezetek. Öröndetes, hogy újonnan készült ötvösmunkák is felhasználják a kecskeméti református ötvösség hagyományait.

A Dunamellékről felvillantott képek jelzik, hogy a Duna mentén élő reformátusok hite mélyről és mélyen gyökerezik, a tárgyi és építészeti emlékek kifejezik a több évszázados kontinuitást. Ezzel adnak számunkra erőt és reményt a jövőhöz. Ezt a megújuló hitet és reménységet legjobban számos újonnan épült vagy megújuló református templomunk testesíti meg.

Dr. Fogarasi Zsuzsa
művészettörténész
Ráday Múzeum

Nemzeti park a Kiskunságban

*„...nem olyan síkság az, hol kis ágaskodással a tücsök is széttekint-
het; sem oly fátlan pusztaság, a mely fölött még a Nap is elunja a já-
rást: hanem viruló kert, a hol szellő hordta magból nőtt ki az erdő, ha-
ragos sömlyékből indul útra a virágra hulló harmat, arany csillogá-
sú buczkákkal köt czimboraságot a ,kénye-kedvére ögyelgő napsugár.”*

(Kada Elek)

Kecskemét XX. századi nagy városépítő polgármesterének sorai finom árnyalatokkal villantják föl azokat a különbségeket, amelyek a Két víz közét az Alföld más tájaitól, mindenekelőtt a Tiszántúltól megkülönböztetik. És bár az elmúlt évszázadban hihetetlen mértékben szorult vissza szűkebb pátriánk természetessége, mégsem véletlen, hogy hazánk második nemzeti parkját e tájon hívták életre. Nem véletlen, mert a természettudományos szakmai megítélés szerint hazánk síkvidéki területei azok, amelyek értékeik specifikumaiban és a világ más életföldrajzi tájaitól való különbözőségük révén a legtöbb egyediséget hordozzák.

A Duna-Tisza közét sem kímélő tájhasználati beavatkozások vidékünk hajdan összefüggő, természeti értékekben gazdag tájszövetét darabokra szaggatták. Nálunk tehát a természetvédelem már kezdeteikor sem volt a ritkán lakott, vagy periférikus országok idilli helyzetében. Jobb híján csak azt védhettük, ami az emberi haszonelvűség szűrőjén könnyűnek találtatott, vagy éppen azt, ami életrevalósága, virulenciája révén mégiscsak ránk hagyományozódott. Ezért 1975-ben – feltűnést keltő módon - úgynevezett **„mozaik” nemzeti parkot** alapított itt az Országos Természetvédelmi Hivatal. Csakhogy ma – kényszerűségből - hazánk tíz nemzeti parkjából kilenc hasonló területi széttagoltságot mutat! A hajdani egyedi megoldás tehát általánossá vált. Bízvást állíthatjuk: a szükségből erényt kovácsolt a magyar természetvédelmi leleményesség.

A ma 506 km² kiterjedésű Kiskunsági Nemzeti Park kilenc területegységből áll, ezek Kecskemét 50 km-es környezetében helyezkednek el. Mondhatjuk: a nemzeti park egyfajta szépséges díszítmény a Duna-Tisza közti kultúrtájon. Kilenc apróbb-nagyobb ékszer, nem pedig a hajdanvolt táj és élővilágának egésze. Számos, hajdan igazán jellemző vonását hiába keresnénk, s mással össze nem téveszthető szépsége csak töredékesen villan eléink védett területeink kaleidoszkópján. Közülük a legkisebb Szikra és az Alpári-rét (10 km²) a Tisza mentén,

a legnagyobbak az egyenként mintegy 120-120 km²-es bugaci és apaj-pusztai területek.

A maradék szaggatott örökség megóvása sokkal nehezebb ebben az átalakított környezetben. Nehezebb, mert kiszolgáltatottabb a kedvezőtlen környezeti hatásoknak,

mert síkvidéki területként átjárhatóbb, mert települések veszik körül és tanyák települtek nemzeti parkunkba. Kiküszöbölhetetlen hatások özőne éri területeinket, miközben persze azok értékgyarapodása is kigyűrűzhet a tágabb földrajzi térségre.

Kétségtelen, hogy síkvidéki nemzeti parkjaink közül a kiskunsági a legváltozatosabb. Ez abból a helyzetből következik, hogy vidékünk összetett fejlődéstörténetű, morfológiájú és életföldrajzi szerkezetű tájegyüttese hazánknak. Három földrajzi középtáj négy életföldrajzi régiójának (*az Alsó-Dunamente, a Turjánvidék a Duna-Tisza közti hátság vagy Homokság és az Alsó-Tiszamente*) természeti értékeit foglalja egységbe.

Az Alsó-Dunamente és a Turjánvidék (ez utóbbi a Dunamenti-síkságnak a Hátság pereme előtt húzódó több mint 130 km hosszú, de alig 3-5 km széles, mindmáig vízgazdag előtere) a folyószabályozást megelőzően rendszeresen vízjárta terület volt. Az ár-, és a későbbi belvízrendezések nyomán a nedves területek összezsugorodtak és jelentősen megnőtt a szélsőséges vízállapotú szikes területek kiterjedése.

A meszes-szódás szikesek legkoncentráltabb hazai tájfoltja az Alsó-Dunamente középső harmada. A nemzeti park itteni részterületei

- a Felső-Kiskunsági puszta,
- a Felső-kiskunsági tavak és
- Mikla-puszta.

A szikes talajok nagy sótartalmát csak a bennszülött pusztai gyeptársulások képesek elviselni. A kiterjedt fátlan puszták jelenlegi állapotának kialakulásában és fenntartásában nem elhanyagolható a külterjes állattartás szerepe (területeinken ma is az őshonos állatfajták jelentős és nagy genetikai értékű állományait tartják). Itt él a nagytestű, pompás tollazatú pusztai madár, a túzok legnépesebb hazai állománya. A térség szikes tavai valamit még ma is őriznek az Alsó-Dunamentele hajdani vízgazdagságából. A sekély, időről időre kiszáradó tavak vize erősen lúgos. Az ehhez alkalmazkodott mikroszkopikus növények és állatok hihetlenül gazdag madárvilágnak szolgálnak táplálékkul.

A Turjánvidéken orchideás láp-és mocsárrétek, nagy kiterjedésű nádas mocsarak, zsombékosok, fás legelők váltakoznak fűzlápokkal, tölgy-kőris-szil ligeterdőkkel. Ezeket a

- Peszéradacsi-rétek és a
- Kolon-tó csodás bujaságú területei őrzik, amelyeket már – éles kontrasztként – a Homokság bukkonulatai szegélyeznek.

Legkiterjedtebb életföldrajzi régióink, a Duna-Tisza közti hátság csak 40-80 m-rel magasodik a folyami völgsíkok fölé, mégis rajta fut a Kárpát-medence fő vízvásztója.

Felszínét szélszállította üledékek: futóhomok, lösz és ezek átmenetei alkotják, amelyek nagy kiterjedésű változatosan szaggatott buckavidékeket, közöttük pedig viszonylag jól elegyengetett homoksíkokat formálnak. A buckaközi laposokat alig néhány évtizede még üde szikes vízállások sokasága tagolta, mára ezek szinte maradéktalanul eltűntek.

A hátsággerinc értékőrző maradványterületei

- a Fülöpházi-buckavidék,
- az Orgoványi-rétek, valamint
- Bugac Bócsa buckavilága és pusztái.

Ezek a nemzeti park különleges tájképi értékű részei, rajtuk az európai kontinensbelső utolsó mozgó homokbuckáival, erdős pusztákkal, hatalmas borókás-nyaras bozótosokkal.

A Homokság Lakitelek és Tiszaalpár között meredek futóhomok-és löszperemmel törik le az *Alsó-Tiszavidékre*. Itt *Szikra* és az *Alpári-rét* a nemzeti parknak az a festői szépségű részterülete, ahol a hatalmas holtágak, az azokat kísérő láp-és ligeterdők, ártéri mocsarak és mocsárrétek változatos madárvilágnak biztosítanak fészkelő-és táplálkozó területet. A vidék historikus emléke, hogy (Anonymus Gestája szerint) ez a honfoglalás döntő csatájának helyszíne.

A Kiskunsági Nemzeti Park értékeinek részletezését itt meg sem kísérelhetjük. Ezek elismertségét jól illusztrálja, hogy területei számos nemzetközi védelmi kritériumnak is megfelelnek, így – mondhatni – „többszörös védelem” alatt állnak (*Bioszféra Rezervátum, Ramsari Egyezmény, Natura 2000, Biogenetikai Rezervátumok Európai Hálózata*).

A nemzeti park látogathatóságát több mint 20 tanösvény, számos bemutatóhely (köztük mindenekelőtt a **kecskeméti Természet Háza**), vezetett programok és kiadványok sokasága segíti. Ezekről a *Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság*on (*Kecskemét, Liszt F. u. 19.*) és a nemzeti park honlapján /knp.nemzetipark.gov.hu/ nyerhető tájékoztatás.

Dr. Iványosi Szabó András
geológus

A Galga mentétől a „szögedi nemzetig”

Néprajzi érdekességek a Dunamelléki Református Egyházkerület területén

A Dunamelléki református egyház-igazgatási egység területét a Duna – Tisza köze és a Dél – Dunántúl 8 egyházmegyéje alkotja (Baranyai, Bács-Kiskunsági, Budapest-Déli, Budapest-Északi, Délpesti, Északpesti, Tolnai, Vértesaljai Református Egyházmege).

Ez a hatalmas terület rendkívül sokszínű, nem egységes és néprajzi szempontból is sok érdekességet rejt. Terjedelmi korlátok miatt itt most csak néhány gondolat felvetésére van lehetőség.

Az egyházkerület északi részén található **Galga mente**, mely a Cserhátból eredő és a Zagyvába torkolló Galga patak mentén elhelyezkedő településcsoport elnevezése Pest megye észak-keleti részén. Híresebb falvai: Bag, Galgahévíz, Galgamácsa, Hévízgyörk, Tura. Tágabb értelemben ide sorolható a nevezetesebb hagyományörző falvak közül Boldog, Kartal, Szada, Veresegyház és Zsámbok is. A táj népének szellemi kultúrája palóc jellegű. A Galga mentét általában, főként folklórja alapján a nyugati palócok legdélibb ágának tekintik, mert a török hódoltságot át- és túlélt községek meggyérült népességét palóc telepésekkel töltötték fel a környék gazdasági életét meghatározó földesúri uradalmak. A Galga menti fehér hímzés a gazdag magyar hímzésvilág késői, kevésbé ismert, már színvilága miatt sem túl látványos, visszafogott tagja. Hagyományosan a fehér hímzést a női viseletben (vállra való kendő, fejre való kendő, kézbe való kendő) a felvetett ágyon (párnavég, lepedőszél), a sublót leterítésére és komakendőn használták.

A táj mezőgazdasága, településrendszere, tárgyi kultúrája inkább már az alföldi nagytájhoz kötődik.

A Duna-Tisza köze a Kárpát-medence közepén fekvő nagytáj, ez a makrorégió alkotja az egyházkerület legnagyobb területét. Körülbelül 300 kilométer hosszú

és 100 kilométer széles, az Alföld nyugati része. Határai három oldalról természetes módon adóttak, a Duna és a Tisza medre határozza meg őket, északról ez a határ viszont önkényesen húzható meg. A terület középső része a **Kiskunság**, ahol a honfoglalás óta itt élő magyarságba beolvadtak a kunok is, akik a XIII. század első felében a magyar királyok jóvoltából telepedtek meg ezen a tájon. A középkor végére beolvadtak a magyarságba. Törökös nyelvük néhány leírt szava nyelvészeti emlékké vált. A magyarrá lett kun utódokat is jórészt elsodorta a török hódítás kora. A kun nép eltűnt, de a kun tudat megmaradt. A református Kiskunság helységei: Lacháza, Kunszentmiklós, Szabadszállás, Fülöpszállás, Halas lakottan kerültek ki a török uralom alól, bár népességük a XVII. század végén és a XVIII. század elején néha megfogyatkozott. A XVI. század végén és a XVII. század elején e helységeket népességi felülretegződés érte Baranya irányából. A református Kiskunság mai népességében tehát domináns elem a délkelet-dunántúli.

Három jeles egykori mezőváros – Kecskemét, Nagykőrös, Cegléd – együttes jelölésére gyakran használták a „**Három város**” megnevezést. Kecskemét, Nagykőrös és Cegléd a XVI-XVII. században sorsközösségben élt. Sok közös vonás mutatható ki török kori fejlődésükben, históriájukban, gazdálkodásukban, kultúrájukban, lakosaik életmódjában. A XVI. században a reformáció tartós gyökeret eresztett a Három városban. Birtokos paraszt népességük jellegzetes parasztpolgári kultúrát teremtett. A terület népviseletéről elmondható, hogy az emlékezettel elérhető időben már nem mutat különösebb sajátosságokat. A XX. század elejére a régebbi viseletből csak a suba marad meg, csak néhány gazda és pásztorember hordja még a posztónadrágot és mándlit, esetleg a vászoninget és a gatyát. A kevés jellegzetes kecskeméti viselet-elem egy megmaradt emléke a hímezett subamotívum, mely az utóbbi években új életre kelt. A több, mint hatvan éve folyamatosan működő kecskeméti hímező szakkör, mely a Népi Iparművészeti Gyűjteményben működik, célként tűzte ki ennek a motívumnak a megmentését, a használati tárgyakon való megjelenítését.

Kalocsa vidéke földrajzi és kulturális kapcsolatban is áll a szemközt lévő Sárközzel, ezért szokás **Kalocsai Sárköznek** is nevezni. A Pataj-Kecel-Szeremle háromszögbe eső, a Duna bal partján lévő mély fekvésű területet sok történeti forrás és a nép évszázadokon át Sárköznek nevezte. Így nevezik a Duna jobb oldalán Decs, Öcsény, Alsónyék, Sárpilis helységek területét is. A két Sárköz a középkorban és a koraujkorban Sárköz néven egy egységes tájat alkotott. Az újkorban tagolta a Duna két tájjá a vízjárta területet. A tudományos szóhasználat a Duna jobbparti református magyar népességű kisebb Sárköz-darabot Tolna megyei Sárköznek, a Duna balparti nagyobb kiterjedésű történeti tájat, a hajdani Pest-Pilils-Solt vármegye déli hegyes nyúlványát Kalocsai Sárköznek nevezte. A terület több néprajzi csoport és népsziget gyülekezőhelye. Eredetüket, kultúrájukat tekintve is sokfélék, legnevezetesebb közülük a pota néprajzi csoport, amely Kalocsán és a környékbeli szállásokon él. Katolikus vallású, és nyelvjárását, hagyományait tekintve elkülönül környezetéből. Kalocsa és valamikori szállásainak lakói elkötelezettek népművészetük iránt. Számos alkalmat teremtenek viseletük, táncaik bemutatására (Szent Iván éji mulatság, Duna menti Folklórfesztivál, Kalocsai Paprika Napok, falunapok, szüreti bálók). Ezekben az eseményekben a legfiatalabbaktól a legidősebb korosztályig mindenki részt vesz, ennek köszönhetően lehetőség nyílik a kultúra átörökíthető elemeinek továbbadására. A városban nagy szerepet kap az iskolai és a művészeti oktatás keretében zajló hagyományápolás. Kalocsa és környéke élő hagyományai (pingálás, hímzés, viselet, tánc) 2010-től a Szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzékén szerepelnek.

A poták szomszédságában a Duna mellett református múltú magyar falvak sorakoznak: Pataj, Ordas, Szentbenedek, Uszód, Foktó. Törzsökös lakosságuk a tájban kontinuusnak tekinthető. Újkori északi jövevény a katolikus Géderlak népe. A hajdani mezőváros, Pataj és a Duna kanyarulatában meghúzódó Ordas régi, élénk házassági kapcsolatok révén a dunántúli Madocsával képez egy kisebb néprajzi egységet. Szentbenedek, Uszód, Foktó református magyar néprajzi csoportja, múltját, nyelvjárását, népi kultúráját tekintve kiváló ellenpárja a katolikus pota magyarok csoportjának.

A **Bácska** szó összefoglaló neve annak a hatalmas területnek, amely az újkorban Bács-Bodrog vármegyét jelentette. A trianoni békeszerződés óta csak északi szegelelye tartozik folyamatosan Magyarországhoz. Legfölsőbb csücske a Jánoshalma és Császártöltés történelmi határvonala alatt fekvő, ma Kéleshalom néven emlegetett terület. A honfoglalás korától magyarlakta vidék. A maradék magyarországi Bácska néhány jellegzetes települése: Baja, Jánoshalma, Bácsalmás,

Mélykút, Tataháza, Bátmonostor, Nagybaracska, Dávod, Vaskút, Gara, Hercegszántó, Katymár, Csávoly, Felsőszentiván, Bácsbokod, Bácsborsód, Madaras, Kunbaja.

A Duna-Tisza köze fogalmába beletartozik még jónéhány táj, népcsoport és népsziget. A „szegedi nemzet” önálló néprajzi csoportnak tekinthető. Néprajzi képét a néprajzi kutatás alaposan föltárta. A Szegedtől északra húzódó Tiszamellék a szegedi földekkel ellentétben az egyik leggyengébben kutatott, néprajzilag legismeretlenebb vidék a magyar nyelvterületen. Alapos néprajzi feltáráásra váró jeles magyar helységei: Kécske, Alpár, Csongrád.

A Pataj és Pest között húzódó Dunamelléket reliktum jellegű kismezővárosok uralják. Északról dél felé haladva sorakozik: Dömsöd, Szalkszentmárton, Vecse, Solt, Pataj. Alapnépességük magyar, az Árpád-korig folytonos, és a reformáció kezdete óta református. A területen található még többek között az evangélikus-református, németekkel benépesített Harta is. Híres a népművészetük, különösen a bútorfestés. Ennek a népművészeti ágnak több jeles képviselője ma is aktívan dolgozik a településen.

Kriskóné Dávid Mária
etnográfus, főmuzeológus

„A Keresztyén nő hitének építő ereje”

Nők a Dunamelléki Református Egyházkerületben

Igen nehéz feladat kiválasztani azokat a nőket, akiket az egyházkerület meghatározó alakjaiként tarthatunk számon, hisz csak a „kimaradtak” hiányát érezzük. Ezért csak arra vállalkozhattunk, hogy azokon a területeken, amelyeken a nőknek fontos szerep jutott - természetesen ez sem történhet a teljesség igényével – felvillantunk egy-egy jellegzetes portrét.

A református női példakép-állításban a „nagyasszony”, mint átfogó női eszménykép már a 19. század második felétől kezdve jelen volt. Azok a nagyasszonyok, akik a 17-19. század első fele között, leginkább a függetlenségi harcok idején játszottak fontos szerepet, elsősorban férjük oldalán. A sajátos történelmi helyzet következtében, megfelelő erényeik és rátermettségük birtokában ún. férfiszerepekbe kényszerültek és hagyományos női hivatásuk mellett – feleség, anya, háztartás feje - abban is helytálltak (irányították a gazdaságot, harcoltak, megszervezték a saját és mások életét). Mindemellett mélyen vallásosak voltak, egyházuk hűségese támogatói.

Ráday Pálné Kajali Klára, Kajali Pál ügyvéd, megyei nótárius, a kuruc hadsereg főbírája és Fáy Borbála leánya 1690-ben született. Gyermekkorát Kármán András losonci rektor így jellemezte: „Gyermekségétül fogva tanulta az Írást, mely hit lakozott anyjában és nagyanyjában, ugyanaz gyökerezett meg benne is... Más asszonyok felett írni, mennyivel inkább olvasni és azokhoz hasonló dolgokat és alábbvalókat tudott véghez vinni.”

1705-ben feleségül ment Ráday Pálhoz. A szabadságharc idején férje távollétében a fiatalasszony számos veszélyt, veszteséget élt át. 1711-ben Ráday Pál elfogadta az amnesztiát és Ludányba költöztek.

Míg férje a pozsonyi országgyűléseken, mint Nógrád megye képviselője időzött, Kajali Klára egyedül irányította szétszórtan elhelyezkedő birtokaikat, két

nagy építkezést intézett, a ludányi ház megnagyobbítását, majd a péceli kastély építését, küszködött az örökségét megtámadó rokonokkal, nevelte gyermekeit. Lánya, Ráday Eszter (Teleki Lászlóné) átlagon felüli műveltséggel rendelkezett és kitűnő gazdaszony hírében állt, amit elsősorban anyja nevelésének köszönhetett. Nemcsak a Bibliát és a kátét ismerte, hanem a kor vallásos irodalmát is. Kajali Klára és Ráday Pál 113 magyar nyelvű könyvet hagyott rá. Két fia Pál és Gedeon szintén a legjobb nevelésben részesültek, legjobb iskolákban tanultak. Kajali Klára 1741-ben, 8 évi özvegység után halt meg.

A felvilágosodás időszakában előtérbe került a nők szerepének és műveltségének a kérdése is.

A nőkérdéssel foglalkozó irodalom Magyarországon az 1790-es években vette kezdetét. Megindultak a viták arról, hogy a nőknek milyen új szerepeket, feladatokat szánunk a családban és a társadalomban. Markánsan jelent meg az az oldal (férfiak és nők egyaránt), akik a művelődés (ezen belül is a nemzeti művelődés) felől közelítettek a kérdéshez. Mivel a nők egyik legfontosabb szerepét a gyermeknevelésben látták és ennek a felelősségteljes feladatnak az ellátására csak a művelt asszonyokat tartották alkalmasnak, ezért erre kívánták felkészíteni őket a leányneveléssel, leányoktatással.

A nőkérdésről szóló vitákba már a nők is beleszóltak, az új női eszményről elsőként Takács Éva értekezett a Tudományos Gyűjteményben: „...nevelési eszménye a széleskörű ismeretekkel bíró, önálló ítéletalkotásra képes, önérzetes és munkás nő volt. Olyan, aki a maga családanyai, háziasszonyi feladatait hozzáértéssel, felkészülten végzi. Női mivoltát nem tagadja meg, de emiatt alávetettséget nem tűr el, ha kell, önálló életet is tud élni. Gyermekeit is így neveli: önálló, egyszersmind elkötelezett embereknek, akik nemcsak maguknak és családjuknak, hanem hazájuknak is felelőséggel tartoznak” Ő vetette fel először azt a problémát is, hogy azoknak a nőknek, akik megélhetési gondokkal küzdenek, szükségük van valamilyen szakképzésre.

Takács (Takács) Éva, Karacs Ferencné (1779-1845) író. Takács Ádám református lelkész, egyházi író és Bessenyei Éva lánya. Apja halála után kétkezi munkával és kézimunka-tanítással tartotta el családját, 1802-ben házasságot kötött Karacs Ferenc rézmetszővel. Lányuk, Karacs Teréz pedagógus volt.

A református nők jelenléte a 19. században már nem volt szokatlan a világi nyilvánosságokban, a nőnevelés területén és az irodalomban – főként a közhasznú

irodalomban. Sőt egyes református (protestáns) értelmiségi- illetve papcsaládokban, mint Takács Éva családjában is, akár nemzedékeken keresztül hagyományozódott a nők ilyen irányú szerepvállalása.

Általánosan elfogadottá kezdett válni a társadalomban és az egyházi körökben egyaránt, hogy a nők természet adta szerepének betöltéséhez elengedhetetlen a leányoktatás. Dóczy Gedeon, leányiskola igazgató, a nőnevelés ügyét az egyház legfontosabb kérdései között tartotta számon. *„A nőnem gondos nevelése nem kevésbé fontos, mint a finemé. ... Minden nevelés végcélja Isten országa létesítése... Jézus tanítványokat választott a nőnemből is, és hogy akarta azokat célja munkáisaivá tenni nemük s hivatásuk szerint, mutatják eme szavai: »Itt nincsen sem férfi, sem asszony, mert ti mindnyájan egy vagytok a Jézus Krisztusban.«*”

Karacs Teréz egyike volt a számos pedagógusnak, aki nemcsak a gyakorlatban, hanem cikkeivel is segítette a nőnevelés egyre magasabb színvonalra emelését. Pesten született 1808-ban. A szülői házban gondos nevelésben részesült, anyja Takács Éva gyakorlati mesterségekre is tanította. Első írásai 1822-ben jelentek meg, írt verseket, beszélyeket, nevelésügyi cikkeket. Apja és fivérei halála után házvezetőnői állást vállalt, majd 1846-ban a miskolci református lánynevelő intézet igazgatónője lett. 1859-ben rábízták a kolozsvári belvárosi leányiskola vezetését, majd 1865-1877 között Pesten élt és magántanítványokat vállalt, a többi között Arany János unokáját Szél Piroskát is. 1877-ben Kiskunhalasra költözött, ahol szintén tanított és itt kezdte el írni emlékiratait. 1885-ben visszavonult és unokaöccséhez költözött Békésre, ahol 1892-ben halt meg.

A nők a 19. század végétől egyre nagyobb számban vettek részt az egyházi életben, ebben a folyamatban a nőegyletek megalakulása jelentette az első hatékony lépést. Szóts Farkas, a Teológiai Akadémia akkori igazgatója így fogalmazott a nők egyházi szerepéről:

„A nők ma hitbuzgóbbak és áldozatkészebbek, mint a férfiak s emellett a felebaráti szeretetben is erősebbek, mint a másik nem. Ők vannak tehát hivatva arra a dicső

munkára, hogy a Krisztustól és az evangéliumtól elidegenedett férfiakat a keresztyén életre visszavezessék. Reájuk vár az a magasztos hivatás, hogy Krisztus evangéliumával felvértezve, a meggyengült valláserkölcsei életet talpra állítsák. Az egyház belső megújulásának ma a hívő keresztyén nők az első sorban hivatott apostolai... Nagyobb a keresztyén nő hitének építő ereje, munkásabb és áldozatkészebb a felebaráti szeretete s ezért sikeresebb a szociális tevékenysége.”

Szilassy Aladárné, Vizsolyi Mária, a Lorántffy Zsuzsánna Egylet elnöknőjeként fogta össze a női belmissziói munkának az egyesületi formáját 1895-től egészen haláláig, 1927-ig. Édesapja papi Vizsolyi Gusztáv földbirtokos, a tolnai ref. egyházmegye gondnoka, anyja gróf Zichy Mária. Lányukat anyja után katolikusnak keresztelték, Szilassy Aladárral történő házasságkötésekor vette fel a református vallást. Abban a vasárnapi iskolában kezdte meg 1882-ben evangelizációs (belmissziói) munkáját, amelyet Biberauer Irma tartott szülei lakásában. (A Lorántffy Egyesület alapítói közül többen is ebben a vasárnapi iskolában működtek.) Valószínűleg férje és sógora révén közelről ismerte a svájci ébredési mozgalmat is. A későbbiekben lefordította és kiadta Adolf Monod két beszédét A nő címmel. 1904-ben megszervezték a nőegyletek országos szövetségét, amelynek szintén megválasztották elnökéül. 1920-ban ugyancsak az ő vezetése alatt indult meg, a Magyar Protestáns Nők Országos Szövetsége. Férjével, Szilassy Aladár törvényszéki bíróval együtt a magyarországi belmissziói mozgalom legmeghatározóbb alakjai között tartja őket számon az egyháztörténet. Fiuk, ifj. dr. Szilasy Aladár orvos a KIE munkájában vett részt, lányuk Szilassy Paula, herceg Sulkovszky Viktorné pedig a Keresztyén Leányegyesület elnökeként működött. Szilassy Paula lánykorától kezdve együtt dolgozott édesanyjával a Lorántffy Egyesületben, később a lányok közötti munka irányítását teljesen ő végezte.

1917-ben vették föl a budapesti teológiára az első nőhallgatókat: Katona Viktóriát és Novák Olgát. Céljaikat a következőképpen fogalmazták meg:

„Ismerjük az áramlatokat, amelyek a mi egyházunk híveinek lelkét is állandó ostromban tartják. Míg egyrészt védelemre kell felkészülnünk, másrészt bensőleg kell építenünk. Úgy érezzük, hogy ez alól a szent kötelesség alól nő voltunk egyáltalán nem ment fel bennünket... Azért kopogtattunk a teológia kapuján, hogy megszerezzük a »lelki fegyverzetet«... Nem a liturgiális szolgálat lebeg szemünk előtt. Sőt őszinte szívből kívánjuk, imádkozunk érte, hogy adjon az úr mindig elég lelkes, buzgó férfit, akik az egyházi szolgálatnak ezt a részét ellátják. Itt nagyon is

tekintetbe kell vennünk népünk konzervativizmusát, sőt ápolnunk kell ezt... Mi, majd mint lelkipásztorok, a tanításban és gyógyításban látjuk hivatásunkat.”

Novák Olga volt az első teológiai diplomával rendelkező nő. (Katona Viktória két év után az orvosi egyetemre ment). 1889. ápr. 13-án született Baján, két-éves korától szüleivel Vörösmarton lakott. Apja kereskedő volt, korán meghalt, anyja vörösmarti földműves családban született. 16 éves korában férjhez ment egy közjegyzőhöz, akiről azonban hamarosan kiderült, hogy váltókat hamisított, sikkasztott, ezért elváltak. Koraszülött fiuk is meghalt. A helyi lelkészék egy alkalommal felvittek Budapestre az egyházkerületi gyűlésre, ahol megismerkedett a Bethániával és a Lorántffy Zsuzsánna Egyesülettel. Ennek hatására Vörösmarton leányegyesületet szervezett. 1913-ban, 24 éves korában

megválasztották a Lorántffy Leánykollégium vezetőjéül. 1917-ben jelentkezett a Teológiai Akadémiára, 1923-ban abszolvált, 1927-ben pedig a nők közül elsőként letette a vallásstanári vizsgát is. Meghívták a Baár-Madas Gimnáziumba, ahol 20 évig működött, mint vallásstanár. Egyrészt tehát professzionális egyházi munkát végzett, emellett azonban részt vett számos női kezdeményezésben és az egyesületben tevékenykedő nőkhöz hasonlóan dolgozott ő is. Állandó előadója volt a női konferenciáknak és nagy szerepe volt abban is, hogy megalakult a Református Lelkésznék Szövetsége, - ahol kezdetben Ravasz Lászlóné elnök mellett a titkári feladatokat látta el - illetve a Szociális Misszió. Nyugdíjazását követően szülőföldjére már nem mehetett vissza, előbb Mohácsra majd Pécsre költözött. Részt vett a Baranya-megyei Nőszövetség munkájában. Az egyesületek betiltása után azonban munkája megszűnt, így házvezetőnőséget vállalt, de betegsége miatt ezt is abba kellett hagynia. Rendkívül rossz anyagi körülmények között élt egy özvegyasszonynál, majd Budapesten, a Bethesdában halt meg 1961-ben.

A református egyház jellegzetes női csoportja a lelkésznéké, akik helyzetükből, státuszukból adódóan sajátos szerepet töltöttek be és munkakört láttak el a gyülekezetek életben. 1927-ben megalakult a *Református Lelkésznék Országos Szövetsége*. Az egyesület elsődleges deklarált célja az volt, hogy feltárja és megfogalmazza a lelkésznék különleges helyzetét, problémáit. 1928-ban indult saját újságuk *Református Lelkésznék Lapja* címmel, amelynek szerkesztője:

Kovácsné Huszár Jolán négy polgárit végzett, utána postai szakképesítést szerzett. Mint írta egy levelében: *„a tanítónő képző első osztályából nagy gyengeségem és rövidlátásom miatt az orvosi rendelkezés eltávolított, édesanyámra ráijesztvén, hogyha el akar temetni, csak akkor maradhatok ott. Így abba kellett hagynom hivatalosan a tanulást s majd ebbe haltam bele az emésztő tanulmánygyástól. Végig is tanultam az egész képzőanyagot húgommal, kinek mindig én voltam a tanítómestere.”* 1911-ben ment férjhez Kovács Ferenc dunaszentbenedeki lelkészhez. Férje később Kunszentmiklóson szolgált. Három verseskötete jelent meg, *Könnyeim*, ezt legkisebb gyermeke halálára írta, *Beszélgéteim* és *Látásaim*. Három gyermekük született. A legidősebb, a fiú, Kovács Ferenc Ludovikát végzett, majd műszaki tiszt lett. Eltűnt, mint hadifogoly. Második gyermekük Kovács Jolán teológiát végzett, legkisebb leányuk gyermekkorában meghalt. A versírás mellett evangelizált, számos vallásos előadást tartott és cikket írt. Különösen foglalkoztatta az a kérdés, hogy mit jelent lelkésznének lenni, milyen sajátos feladatai, nehézségei vannak a papnéknak. *„Világi úton sok előnyt szerezhettem volna, ha tollam szolgálatba adom mindig lemondtam róla, azt mondva, hogy az a kis maroknyi erő, ami bennem van, legyen egészen az én anyaszentegyházamé, Krisztusomé.”* – írta egy magánlevelében.

A női munka egységesítése céljából 1944-ben megalakították az *Országos Református Nőszövetséget*, amelynek elnöki posztjára Ravasz László püspök Zsindely Ferencné, Tüdős Klárát találta megfelelő személynek. A Nőszövetség titkárául Pilder Máriát választották. Elsősorban a vezetők kiválasztása tette hatékonná a nőszövetségi munkát, főként a II. világháború utáni újjászervezésben. Tüdős Klárát személyisége, ismertsége, társadalmi kapcsolatai és presztízse miatt találtak megfelelőnek az elnöki tisztség betöltésére, Pilder Máriát pedig korábbi erdélyi nőszövetségi munkájának tapasztalatai, lelkisége, meggyőző ereje tette alkalmassá az utazótitkári feladatok ellátására.

Pilder Mária 1888-ban született Diósgyőrben. Apja, az evangélikus, szász Pilder Alfréd, kohómérnök volt, anyja Meissner Alojsia, egy alsó-ausztriai mérnök leánya. Pilder Mária háttere egy polgári, értelmiségi, kétnyelvű család volt, amelyben a női mintához hozzátartozott a tanulás, a professzionális hivatásra való felkészülés, és - adott esetben - a munkavállalás is. 1906-ban magyar és német tannyelvű népiskolai tanítónői oklevelet, majd folytatva tanulmányait 1909-ben felső nép- és polgáriskolai tanítónői oklevelet szerzett a magyar- német nyelv és történettudomány oktatására. Ezzel párhuzamosan tornatanítónői képesítést is nyert. Oktatói munkáját Apponyi Albert kultuszminiszter gyermekei mellett kezdte, majd fővárosi iskolákban tanított 1911-1919 között. Ebben az időben ismerkedett meg az ébredési mozgalommal, és 1913-ban áttért reformátusnak. 1918-ban, mikor anyját elvesztette, bátyjával Brassóba költöztek. Innen hívta őt Nagy Károly püspök Kolozsvárra, egyházi munkájának első meghatározó színterére. 1924-től kinevezték lelkeszi jellegű utazótitkárrá, a női belmissziói munkák és vasárnapi iskolák beindítására és felügyeletére, amelyhez le kellett tennie a lévita vizsgát. 1928-ban megalakult a kerületi Nőszövetség, Makkai Sándorné elnöklete alatt, ennek utazótitkárául Pilder Máriát választották. Emellett ő szerkesztette a Nőszövetség lapját, a Református Családot 1933-ig. Lelki fejlődésében az egyik döntő jelentőségű esemény az volt, amikor 1926. március 12-én, 38. születésnapjára megkapta Kutter Bilderbuch Gotte c. könyvét. Ezután 5 éven keresztül tartó levelezésük számos teológiai és gyakorlati kérdésben is segítette őt. 1928-tól bekapcsolódott a marosvásárhelyi diakonisszaképzésbe. 1943-ban Ravasz László meghívta, hogy vállalja el a Magyarországi Nőszövetség utazótitkári állását. Erdélyben szerzett tapasztalatait, teológiai jártasságát és rendkívüli előadóképességét kívánták kamatoztatni. Tüdős Klárával járták a háború sújtotta országot. Utazásai mellett az Istenhegyi Otthonban bibliaórákat tartott, szobájában magánbeszélgetésekre nagyon sokan megkeresték. 1946-ra megírta 3 részes bibliaiskoláját. A Nőszövetség megszűnése után 1950-től konventi missziói munkásként dolgozott a család-gondozói munkaágban, 1952-től a Ráday Gyűjtemény tudományos munkatársa lett, majd 1953-tól 1956-ig a Teológiai Akadémián az ökumenika tanszéken helyettesítette Kádár Imrét. 1956-ban kérte nyugdíjaztatását, ettől kezdve teljesen bibliai tanulmányainak élt. 1961-ben halt meg.

Zsindelyné Tüdős Klára debreceni polgárcsaládban született 1895-ben. A Dóczy Leánynevelő Intézetben tanult, ezután több éves francia-svájci és angliai neveltetés következett. Eleinte táncosnőnek készül, majd képzőművészeti

tanulmányokat folytatott, később az Operaház női jelmeztárának és szabászatának lett a vezetője. A Belvárosban divatszalonot nyitott, ahol az általa tervezett ruhákat árulták. Terveinek kimeríthetetlen forrása a népművészet volt, melynek bizonyos elemeit (hímzést, szabást vagy anyagot, lehetőleg csak egyet!) használta fel a polgári viseletre szánt, egyedi megjelenésű ruhái megtervezéséhez. 1938-ban ment férjhez Zsindely Ferenc politikushoz. 1944-ben lett az Országos Református Nőszövetség elnöke. Megalapította annak lapját, az Új Magyar Asszony-t. A II. világháború idején a svéd misszióval együtt számos üldözöttnek adott menedéket. 1952-ben férjével együtt kitelepítették, Balatonlellén laktak férje haláláig 1963-ig. 1964-66 között lányánál Ausztráliában élt, majd hazaköltözött, élete utolsó éveiben önkéntes lelkigondozást folytatott, befejezte ön-életrajzi írásait, 1980-ban hunyt el a Schweitzer Albert Otthonban.

A nők nyilvánosságban való megjelenésének egyik legkorábban elfogadott területét a közhasznú irodalom mellett a szépirodalom jelentette. A középosztály népszerű írónője volt:

Szentmihályiné Szabó Mária. 1888-ban Ottományban született, édesapja Szabó Mihály lelkész volt. Elemi iskoláit magánúton, középiskolai tanulmányait részint Hódmezővásárhelyen, részint a debreceni Dóczi Leánygimnáziumban végezte. Anyagi okokból azonban el kellett hagynia az iskolát. Szülei vezetésével otthon tanult tovább, széles körű műveltségét, történelmi tájékozottságát, nyelvismeretét autodidakta módon szerezte. Az önművelés korábban is általános volt a nők körében. Előbb Érmihályfalván, majd Kolozsváron lakott; itt kezdte újságírói pályáját. Első írását, Muszkamenyecskék c. novelláját álnéven jelentette meg az Új Idők. 1927-ben Budapestre költözött, fővárosi évei alatt számos lapnál dolgozott. 1930-ban férjhez ment dr. Szentmihályi Gyula gimnáziumi tanárhoz, házasságuk idején férje támogatásával teljesedett ki irodalmi munkássága. Számos társadalmi regénye mellett történelmi műveket is írt, közülük kiemelkedik a két nagyasszony története : Lorántffy Zsuzsanna és Zrínyi Ilona. 1944-ben budapesti otthonukat lebombázták, emiatt Kékedre költöztek. Férje 1961-ben meghalt, Szabó Mária pedig 1969-től a leányfalusi református szeretetotthonban élt haláláig 1982-ig.

Dr. Sárjai Szabó Katalin
etnográfus-történész
Ráday Gyűjtemény

A Dunamelléki Református Nőszövetség rövid története és szolgálatai

„Emlékezzél meg az egész útról,
Amelyen hordozott téged az Úr, a te Istened...” (5Móz 8,2)

Hazánk kegyelmi pillanata volt 1990-ben a szocialista rend bukása, a polgári kormány megalakulása. Egyházunk is szabad és nagy lélegzetet vehetett, sorra elevenedtek meg a 49-50-es években betiltott és megszüntetett református egyesületek, szövetségek.

1991-ben újjáalakulhatott a Magyar Református Nőszövetség, 1992-ben pedig a Dunamelléki Református Nőszövetség is.

Most visszaemlékezve ezekre az időkre első szavam legyen az Isten iránti hála szava, második a köszönet szava az alapító lelkésznek fáradozásáért. Név szerint most csak a nőszövetség újjáalakulásának „kitalálóját”, Zágoni Anna lelkész nőt említem, és első elnökünket, Széllné Sebor Lilla lelképásztort. Az 1992-es dunamelléki nőszövetség alakulásakor elnökünk Szénási Sándorné Judit aszszony, bicskei lelkész lett.

Pilder Mária, az 1943-ban alakult, „eredeti” nőszövetségi titkár célkitűzését tettük legfőbb feladatunkká: *„A Nőszövetség első feladata a nőket az Ige köré gyűjteni, az Ige alá állítani, hogy Krisztus megszólíthassa és megtalálhassa őket.”*

Alapszabályunk hangsúlyozza, hogy a Református Nőszövetség a Magyar Református Egyház részének tekinti magát, s tevékenységével is az egyházban való szolgálat lehetőségével kíván élni. Így szolgálnak azóta is a gyülekezeti nőszövetségek.

A 2009 - ben történt tisztújítás alkalmával Dr. Svébisné Juhász Márta kecskeméti igazgatót választottuk a dunamelléki nőszövetség elnökének. Éves programunkat februárban határozzuk meg egy munka értekezleten. Évente két csendes napot és egy három napos konferenciát tartunk Tahiban, június elején. Nagyon sok testvéri meghívásnak teszünk eleget, és konferenciáinkon szeretettel látott vendégek a Kárpát-medence nőszövetségének képviselői.

Ha számot vetek az elmúlt 20 évről, rengeteg öröm, munka, szolgálat volt az eltelt időben. Hadd írjak csak felsorolás szinten a dunamelléki nőszövetség kapcsolatairól a Kárpát-medence református egyházkerületeinek nőszövetségeivel: bekapcsolódtunk a MEÖT nőbizottságának programjaiba, részt veszünk a Nők Világ-imanapja alkalmain, segítjük a Református Szeretetszolgálat munkáját adományainkkal, jelen vagyunk a Szeretethídon és a Presbiteri Szövetség

alkalmain. Látogatjuk a Zsinat Missziói osztályának munkatárs-továbbképzőit, helyet kaptunk a Csillagpont ifjúsági konferencián, ahol bemutatkoztunk, együtt lehettünk a nagy dunántúli megmozduláson, a REND alkalmain. Segítettük a Jándi Felebarát Missziót, sokan voltunk a református Cursillo kurzusain, figyelemmel és adománnyal támogattuk a Wycliff bibliafordítók misszióját, hogy beás-cigány nyelven is olvasható legyen a Szentírás. Hívogattunk és részt vettünk a Reménység Fesztiválon, a református világtalálkozókon, ott voltunk 2009. májusában Debrecenben az egység napján. A lehetőségek, az alkalmak pedig egyre sokasodnak, hisz Isten munkatársainak valljuk magunkat.

Három dolgot kiemelten említenék meg röviden:

1. Kapcsolat a Kárpát-medence református nőszövetségeivel

Dunántúli nőszövetség – a kerületi konferenciákon részt veszünk, részben meghívott vendégként, sokszor szolgáltra felkért előadóként. Így jártunk Móron, Szombathelyen, Várpalotán, Balatonfüreden, Pápán, Tápon.

Tiszántúli nőszövetség – jártunk Berekfüdőn, Nyíregyházán, Szentesen, Debrecenben.

Tiszáninneni nőszövetség – voltunk Miskolcon, Sáropatakon, Szerencsen.

Szlovákiai magyar református nőszövetség – háromnapos, nőszövetségi vezetők részére rendezett konzultációkon, megbeszéléseken vettünk részt 2003- 2004- 2005-ben Deregyőn.

Királyhágó-melléki nőszövetség – 2000. Szilágynagyfalu, 2001. és 2002. Nagyvárada, 2003. Szatmárnémeti, 2004. Érmihályfalva, 2005. Nagyszalonta, 2006. Zilah. Templomszentelési ünnepély Nagykolcson, 2007. Nagyvárada, 2008. Szatmárhegy, 2009. ünnepi konferencia Temesvár, 2010. Nagybánya, 2011. Székelyhíd, 2012. jubileumi közös konferencia Debrecen.

Erdélyi nőszövetség – ünnepi alkalmakon vettünk részt 1995-ben és 2004-ben Zsobokon, ahol 1995-ben árvaház és gyermekotthon, 2004-ben idősek otthona avatása volt. 2004. Magyarlóna, ezt Albert Ilonka nőszövetségi elnök asszony és Szathmári Béla nagytiszteletű úr előadásokkal vizionozta 2005-ben Tahiban. Horvátországi nőszövetség – születése óta tanúi voltunk a horvátországi nőszövetségnek, ők azok, akik hűségesen jönnek és szolgálnak Tah-i konferenciáinkon elnökük Anđel Ilona Hedvig nagytiszteletű asszony és titkáruk Hájek Rózsika nagytiszteletű asszony vezetésével. Közös alkalmaink: 2001. Kórógy, 2003. Sepse, 2004. Karancs, 2005. Karancs, 2006. Rétfalu, 2007. Kő.

Kárpátaljai nőszövetség – 1997. Bulcsú, 1999. Nagyszőlős, 2000. Beregszász, 2001. Nagyszőlős, 2003. Nagyszőlős, 2005. Nagyszőlős.

2. Testvér-nőszövetségi szerződés aláírása a Királyhág-melléki és a Dunamelléki nőszövetségek között.

2004. augusztus 7-én az érmihályfalvi konferencián írta alá Szénási Sándorné és Bogya-Kis Mária elnök asszony a két kerületi nőszövetség testvér-nőszövetségi Alapító Okiratát. Az esemény fényét emelte, hogy meghívott vendégként jelen volt Dr. Csiha Kálmán, az Erdélyi Egyházkerület püspöke.

3. Kárpát-medencei Imanap

A dunamelléki nőszövetség is részt vehetett a Magyar Református Generális Konvent 2005. június 7-i közgyűlése előtt rendezett konferencián, melyen a Kárpát-medencei Református Nőszövetségek Imanapot alapítottak a szegyenletes 2004. évi állampolgársági népszavazás emlékére.

Az Imanap liturgiáját minden évben más-más nőszövetség állítja össze, az imanapot december első vasárnapján tartjuk. Előtte az összeállító nőszövetség egy három napos előkészítő konferenciát tart a kerületi nőszövetségek vezetői számára, kinyomtatja az imanapi füzetet, ismerteti hazájának, egyházának tradícióit, jelenét, valamint a liturgia szövegét.

2006-ban a dunántúli nőszövetség Mórton, 2007-ben az erdélyi nőszövetség Marosvásárhelyen, 2008-ban a tiszáninneni nőszövetség Miskolcon, 2009-ben a horvátországi nőszövetség Kórógyon, 2010-ben a tiszántúli nőszövetség Berekfürdőn, 2011-ben a kárpátaljai nőszövetség Beregszászon, 2012-ben a királyhágó-melléki nőszövetség látta vendégül a résztvevőket.

2013-ban Dunamellék a házigazda. Szeretnénk megmutatni asszony-testvéreinknek egyházkerületünk történetét, szeretnénk keresztmetszetben áttekintést adni múltunkról, jelenünkről, reményeink szerinti jövőnkről.

Ebben segítsen meg Isten Szent Lelke bennünket!

Áldást és békességet kívánok:

Véresné Simon Ida

elnökhelyettes

Dunamelléki Református Nőszövetség

Liturgia

Vezérigé: Jeremiás 31, 2

„Kegyelmet talált a pusztában a fegyvertől megmenekedett nép, az Isten ő előtte menván, hogy megnyugtassa őt, az Izráelt.”

Apostoli köszöntés

Kegyelem néktek, és békesség Istentől, a mi Atyánktól és az Úr Jézus Krisztustól. Ámen

Beköszöntő Ige: Zsoltárok 1, 1-3.

„Boldog ember az, a ki nem jár gonoszok tanácsán, bűnösök útján meg nem áll, és csúfolódók székében nem ül. Hanem az Úr törvényében van gyönyörűsége, és az ő törvényéről gondolkodik éjjel és nappal. És olyan lesz, mint a folyóvizet mellé ültetett fa, a mely idejekorán megadja gyümölcsét, és levele nem hervad el; és minden munkájában jó szerencsés lesz.”

Kezdő ének: 89. zsoltár 7. verse

Boldog a nép, amely tenéked örvendez

7. Boldog a nép, amely tenéked örvendez,
Minden dolgát, Uram, ez viszi jó véghez.
Fényes orcád előtt ezek járnak merészen,
És a te nevedben örvendeznek szüntelen,
Mert nagy dicsőségre őket felmagasztalod,
És jótéteményed rajtuk megszorítod.

Főének: 251. dicséret

Meghódol lelkem tenéked, nagy Felség

1. Meghódol lelkem tenéked, nagy Felség,
Szentháromságban ki vagy egy Istenség.
Csak téged illet minden tisztesség,
Mert téged ural az egész föld s ég.

2. Imád a nagy ég ő teljességével,
Mondván: szent, szent, szent az Úr felségével!
Teljes a föld s ég dicsőségével,
Seregek Ura erősségével!

3. Imád a földnek kiterjedt nagysága,
Mind e világnak nagy hatalmassága;
A sok népeknek minden országa,
Roppant táborok sűrű sokasága.

4. Imád téged a napnak fényessége,
Az éjszakának titkos setétsége;
Imád a holdnak ő teljessége:
A csillagoknak szép ékessége.

5. Imád a tenger s a vizek folyása,
A sok hegyeknek magas fennállása;
Minden szeleknek széjjeloszlása
S a madaraknak ékes szólása.

6. Imádlak én is téged, Teremtőmet,
Gondviselőmet és Idvezítőmet,
Megszentelőmet s erősítőmet:
Én Istenemet, egy Segítőmet.

7. Imádlak téged, Urát kezdetemnek,
Urát végemnek s egész életemnek,
Fő szerző okát a természetnek,
Halálnak Urát és kegyelemnek.

8. Imádlak téged, egyedül Uramat,
Nem vetem másban én bizodalمامat;
Mikor imádlak, halld meg én szómat,
Írd be könyvedbe hódolásomat.

Előfohász:

A mi segítségünk jöjjön Istentől, aki teremtette az eget és a földet. Ámen

Lekció: János 7, 37-38.

„Ha valaki szomjúhozik, jöjjön én hozzám, és igyék. A ki hisz én bennem, a mint az írás mondotta, élő víznek folyamai ömlenek annak belsejéből.”

Prófétai imádság

Magasztalunk Urunk, hogy öröktől való és mindenben jelen lévő Isten vagy, aki világot teremtettél, életet adtál, életre hívsz és vezetsz a kijelölt úton. Köszönjük, hogy jelen vagy gyülekezeteinkben csakúgy, mint életünkben, mert kijelentetted magad és Lélek által közösségre hívsz. Hitvalló, békességet munkáló, szerető, szeretetedet hordozó és Téged magasztaló közösségre.

Boldog emberek vagyunk, mert dicsérhetünk és teljes odaadással előtted állhatunk. Azzal az odaszánással, amely mindent megoszt, mindent odaad és mindent elkér. Így kérjük Urunk elrontott életünk jobbítását. Kérünk, hogy lásd meg utunkat, viselt dolgainkat, minden lépésünket, és bocsásd meg, ha megbotlottunk, ha erőtleneke voltunk, ha kétségeink között nem éreztük jó illatot. Kérünk, jöjj életünkbe, istentiszteletünkbe, hogy teljes szívvel és minden erőnkkel Rád figyelhessünk! Szeretnénk megérteni Igédet, amely Lélek és élet forrása, hogy örömünk és békességünk legyen a Kijelentésben. Könyörgünk Szentlelke erejéért, hogy hassa át szíveinket és életünket, hogy gyönyörködhessünk teremtető akaratomban, az istentisztelet csodájában, a csend hangjában, az örökévalóságban! Ámen

Igehirdetés előtti ének: 171. dicséret

Megáll az Istennek Igéje

1. Megáll az Istennek Igéje,
És nem állhat senki ellene,
A nagy Isten vagyon mivelünk,
És Szentlelke lakozik bennünk.

Textus: Jeremiás 31, 2.

Igehirdetés

Gondolatok az igehirdetéshez

Isten szabadítása Izrael múltjának alapvető eseményéhez, az Egyiptomból való kivonulás korához kapcsolódik. Isten népét új kezdettel ajándékozza meg.

Így kapott a mohácsi csata után erdőkbe, lápokba menekült magyar népünk a reformációban „kegyelmet nyerve Istentől” új kezdetet.

Az évtizedes elszakíttottság után mi is kegyelmet nyertünk, hogy újra egységes Magyar Református Egyházként élhessünk a Kárpát-medencében.

Ma népünk körében oly sokan élnek a hitetlenség vagy a teljes lelki közöny pusztaságában, ma is szükségünk van erre a kegyelemre, új kezdetre.

Ráfelelő ének: 236. dicséret

Mindenek meghallják és jól megtanulják

1. Mindenek meghallják és jól megtanulják,
Kik segedelmüket nem Istentől várják:
Nincsen Isten nélkül segítség és idvesség.

2. Ha nem az Úr Isten építi a házat,
Ahány építője, mind hiába fáradoz.
Nincsen Isten nélkül segítség és idvesség.

Könyörgések

Hálaadás református egyházunkért, lekipásztorokért, presbiterekért, gyülekezeti tagokért, nőszövetségben szolgálókért.

Atyánk! Most, ahogy megszólítunk csendben, becsukott szemmel, összetett kézzel, szinte érezzük egymást jelenlétben. Mintha egyetlen kézben fonódna össze a sok száz, ezer kéz előtted. Így, egy emberként jövünk Hozzád hálaadással, köszönetmondással megtartó szeretetedért és sok-sok jótéteményedért. Köszönjük a nagy sereget, a lelki néped, melyet kihívtál minden népből, köszönjük a sok-sok színt, akik lehetünk. Köszönjük helyi gyülekezeteinket, épületeinket, a növekedést, a győzelmes csatákat, az elért eredményeket, de a próbákat, nehézeket, a vereséget és mindazt, ami nem tetszett nekünk, de elérted velük jó céljaidat bennünk.

Áldunk Urunk a felhatalmazásért, hogy gyermekeidként élhetünk ránk bízott világodban, felelősséggel egymásért. Áldunk azért, hogy nem vagyunk egyedül. Sokan vagyunk, de nem ugyanaz a sorsunk és a sorunk. Most azokért kiáltunk Hozzád, akik e lelki népből ma szenvednek a hitükért. Akik boldogan vállalják a legsúlyosabb megpróbáltatásokat is Jézus nevéért. Köszönjük, hogy mellettük állsz, hogy bátorítod, erősíted őket Atyánk érettünk is, hogy mi is megéledjünk az ő állhatatos, hű életük példáján.

Köszönjük előljáróinkat. Ajándékozz nekik bölcsességet a szerinted való helyes döntésekhez és szelíd alázatot a rájuk bízottak vezetéséhez! Imádkozunk a pásztorokért, presbiterekért, tanítókért, diakónusokért, a sok-sok önkéntes szolgálattevőért, akik megnyitották szívüket előtted és önzetlenül ajánlják hálából mindazt, amit Tőled kaptak.

Hálásak vagyunk az ünneplő gyülekezetekért, de örömmel köszönjük meg a kis csoportokat, testvéri közösségeket, ahol egymást számon tartva, bátorítva - ha kell megfedve - megtapasztalhatjuk a szeretet összeforrasztó és megtartó erejét. Ahogy a pogányok apostola kívánta, mi is kérünk ma együtt: tölts be minket a jóban való gyönyörködéssel és a hit minden erejével, hogy megdicsőüljön Jézus neve bennünk és mi is őáltala! Ámen!

3. Csak hiába léssen reggel felkeléstek Néktek,
kik erős Istenben nem hisztek:
Nincsen Isten nélkül segítség és idvesség.

Imádság a családokért, gyermekeket váró és nevelő szülőkért, ifjakért és idősekért.

Mennyei Atyánk! Leborulva szeretnénk Téged tisztelni és imádni azért az ajándékért, hogy félelem nélkül, gyermekeként szólíthatunk meg. Felénk forduló, támogató, megértő, minket ismerő, mégis elfogadó szeretetedet vágyjuk és keressük, mégis ezernyi dolgunk után futkosva olyan ritkán csodálkozunk rá ajándékaidra. Köszönjük most Neked, Urunk, a családot, ami a Te szentháromságos életközösségedet hivatott tükrözni e földön. Áldunk minden ép és működő családi kapcsolatért – mert Teáltalad lehetséges az. Áldunk minden töredezettségben élő családért is - mert nem vonod meg irgalmadat és a sebek ellenére is szereteted hordozói lehetnek. Áldunk minden megfogant magzatért, hiszen az anyaméh gyümölcse jutalom. Áldunk azért, mert sokan megszülehetnek és a Te dicsőségedre növekedhetnek. Áldunk azért a reménységért, hogy a túl korán életüket vesztett magzatok, Nálad új életre találhatnak. Könyörgünk, végy

körül oltalmazó akaratoddal minden gyermeket vállaló anyát, minden felelőséget hordozó apát, minden támogató, bátorító nagyszülőt, hogy hivatásukat, kiváltságukat örömmel és hálával hordozhassák! Köszönjük a jövőt és a múltat, az ifjak indulását és az idősek bölcsességét – használd, kérünk, mindkettőt a Te országod dicsőségére! Irgalmazz nekünk Jézusért, hogy bárkik legyünk, bármilyen élethelyzetben, életkorban, ajándékaidban gyönyörködni tudjunk úgy, hogy látszódjék örömünk és hálánk a mindennapjainkban! Ámen

4. Ekképpen történik mindnyájan tinektek,
Munkával, bánattal kenyeret kik esztek:
Nincsen Isten nélkül segítség és idvesség.

Imádság a keresztyén nevelésért, egyházi iskoláinkért, a hittanoktatásért és a tanításban munkálkodókért.

Hűséges Istenünk! Drága Mennyei Édesatyánk!

Hálát adunk Neked azért, hogy vannak gyülekezeteinkben gyermekek, akiket taníthatunk. Te ajándékozod nekünk azt a csodát, amit hitnek hívunk. Tudjuk, hogy ajándék ez, és mi szeretnénk a Te ajándékodat átadni a gyermekeinknek. Imádkozunk azokért az anyákért és apákért, akik Rólad beszélgetnek a gyermekeikkel.

Imádkozunk azokért, akik esténként bibliai történeteket mesélnek és tanítják imádkozni őket. Azzal a türelemmel és odaadással szeretnénk mi is nevelni a gyermekeinket, ahogyan Te nevelsz minket. Drága Urunk, hozzád fordulunk most a Kárpát-medencében folyó keresztyén nevelésért. Imádkozunk a hittanoktatókért. Segítsd, hogy szavaikkal és tetteikkel szüntelenül rámutassanak Krisztus szeretetére. Életre szóló emlék lehet egy Krisztusi szeretettel áthatott kedves szó. Életmentő lehet pár perc, amit egy gyermeknek szentelünk.

Áldd meg Urunk az egyházi iskolákban dolgozó tanítókat, hogy életük példa lehessen a felnövekvő generáció számára. Ne akadályai, hanem odaadó munkásai legyenek Krisztus ügyének. Ámen.

5. Nagy könnyen az Isten mindent ád azoknak,
Kik csak benne bíznak s hozzá fohászkodnak:
Nincsen Isten nélkül segítség és idvesség.

Könyörgés a betegekért, a szenvedőkért, az elesettekért, a rászorulókéért.

Jézus Krisztus!

Magasztalunk azokért a csodákért, gyógyításokért, amelyekről igédben olvassunk. Köszönjük a bátorítást, hogy a mi betegségeinket is viselted, a mi fájdalmainkat is hordoztad a kereszten. Ezért hozzuk eléd bizalommal betegeinket. Könyörgünk, gyógyító szeretetteddel vedd körül őket. Könyörgünk, engedd felismerni a ma még gyógyíthatatlan betegségek gyógyszerét. Hálát adunk azért, hogy az évezredek alatt gyógyíthatatlan leprát engedted ma gyógyítani. Így kérünk a mai korunk gyógyíthatatlan betegségeiben szenvedőkért, könyörülj rajtuk.

Dicsőítünk azért, hogy nemcsak testünkre van gondod, hanem a testtel együtt lelkünket is gyógyítod. Köszönjük, hogy bűneink büntetését magadra vállaltad, hogy sebeid árán meggyógyulhatunk. Kérünk, bocsásd meg sok-sok engedetlenségünket, légy irgalmas testünknek, lelkünknek. Segíts meg, hogy a körülöttünk élő rászorulóknak felismerhessük a te arcod, a te kéréseid. Bocsásd meg, hogy oly sok nélkülöző ember mellett elmegyünk. Kérünk, adj tiszta látást, engedelmes lelket nekünk. Köszönjük, hogy szereteted és irgalmad ma is ugyanaz, ezért bizalommal fordulhattunk most is hozzád. Ámen.

6. Mint a sebes nyilak az erős kezében,
Erősek a hívek Isten kegyelmében:
Nincsen Isten nélkül segítség és idvesség.

Könyörgés magyar népünkért, nemzetünkért, vezetőinkért.

Mennyei Édesatyánk!

Kérünk, hallgasd meg most könyörgésünket, amit ezen az estén elmondunk szűkebb és tágabb környezetünkért, családunkért, népünkért, hazánkért és a Kárpát-medence lakóiért. Mi sokszor nem tudunk jól kérni, és főleg nem tudunk kitartóak lenni. Te látod, mennyi a csüggedés bennünk, kérünk, könyörülj rajtunk!

Történelmi emlékezések, ünnepnapok segítenek megállni és végiggondolni sorsunkat irányító kegyelmed jeleit. Ne engedd, hogy megfakuljon szívünkben a hála, amikor arra gondolunk, hogy a történelem viharában is vezetted

népünket, és adtál napsütéses időket is a borongós napok után. Te fordítottad jóra sorsunkat. Segíts megköszönni a jót és a rosszat, az ajándékot és a próbát, amikkel látogattál egyéni, családi és közösségi életünkben.

Kérünk, segíts a hétköznapokban is, hogy észrevegyük kegyelmed és vezetésed apró jeleit, hogy meglássuk feladatainkat, hogy mi az, amit mi tehetünk saját hatáskörünkben, saját környezetünkben, amivel világosságot vihetnénk a sötétségbe. Könyörgünk vezetőinkért, a felelős elöljárókért, Te áldd meg őket is Rád figyélssel, bölcsességgel. Áraszd ki ránk a Te világosságodat! A mi Urunkért, Megváltónkért kérünk, hallgasd meg imánkat! Ámen

7. Boldog, aki lelkét hittel erősíti,
Minden ellenségét bizonnal meggyőzi:
Nincsen Isten nélkül segítség és idvesség.

Imádság:

Urunk áldunk azért az örökkévaló szeretetért, amellyel újra és újra odafordulsz külső és belső nyomorúságokkal küzdő népedhez a Te kegyelmeddel. Köszönjük az új kezdetet, amit a reformátorok által hirdetett Igéddel adtál. Köszönjük, hogy újra egységes Magyar Református Egyházként könyöröghetünk egyházunkért, népünkért, annak lelki megújulásáért. Áldd meg a hirdetett Igét, hogy benne felragyogjon az értünk testté lett Ige, a mi urunk Jézus Krisztus hívogató szava, értünk hozott áldozata, hogy Vele és Átala elnyerjük azt a kegyelmet, ami egy új kezdetet jelent úgy saját, mint a Te földi egyházad számára. Kérünk Téged, hallgass meg minket!

Az Úr imádsága

Himnusz

Hálaáldozatra felhívás

Áldás

„Áldjon meg tégedet az Úr, és őrizzen meg tégedet. Világosítsa meg az Úr az ő orczáját te rajtad, és könyörüljön te rajtad. Fordítsa az Úr az ő orczáját te read, és adjon békességet néked. (IV. Mózes 6, 24-26)

Záróének: 150. zsoltár
Dicsérjétek az Urat!

1. Dicsérjétek az Urat! Áldjátok ő szent voltát!
Dicsérjétek menyekben, Hol országol kegyesen
Az ő nagy dicsőségébe!
Dicsérjétek hatalmát, Melyből dicső nagy voltát
Minden veheti eszébe!

2. Dicsérjétek őt kürtben, Ékes éneklésekben;
Hegedűkben, lantokban És hangos citerákban
Az Úrnak zengedeztetek!
Sípokban, orgonákban És más szép muzsikákban
Örvendjétek az Istennek!

3. Az Urat cimbalmokban És egyéb szerszámokban
Mindnyájan dicsérjétek, Citerát pengessetek,
Az Úr szent nevét dicsérvén!
Minden lelkes állatok, Istent magasztaljátok:
Dicsőség Istennek! Ámen.

